NUMMER 50 DONDERDAG 12 DECEMBER 1929 29ste JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

Aan de Leden der afdeeling Den Haag van „Oost en West"

In het belang der administratie en ter vermijding van omslachtigheid wordt men beleefd verzocht de verschuldigde contributiegelden rechtstreeks te voldoen aan den Secretaris-Penningmeester der afdeeling, den Heer J. C. BAUDOIN, Jac.-Hopstraat 12, alhier, giro no. 135120, — en dus NIET aan het Algemeen Secretariaat.

De nieuwe Gouverneur van Curaçao.

Het zou vreemd zijn, wanneer wij niet op deze plaats een woord zouden wijden aan Curaçao's nieuwen gouverneur, den heer B. W. T. van Slobbe. Het kan niet anders dan een woord van welkom zijn. De bladen hebben eenige levensberichten van den benoemde gegeven, waarin nochtans niet veel te vinden is, dat in staat stelt tot het vormen van een oordeel over de waarde van deze benoeming.

De heer Van Slobbe, 47 jaar oud, is majoor der infanterie, geplaatst bij den generalen staf, leeraar aan de hoogere krijgsschool. In het vereenigingsleven heeft hij een vooraanstaande plaats weten te bezetten.

De heer Van Slobbe is niet de eerste militair, die aan het hoofd van Curaçao geplaatst wordt. Van Raders en Esser hadden zelfs denzelfden rang, toen zij dit ambt aanvaarden. Kikkert, Cantz'laar, Kip kwamen van de marine, en ook Wagner was oorspronkelijk als militair uitgezonden.

Wij achten het niet verkeerd gezien van de regeering, dat zij ditmaal, na 7 achtereenvolgende burger-gouverneurs, de oogen heeft laten vallen op een militair. Het kan niet ontkend, dat men op den duur op deze plaats meer behoefte heeft aan andere dan militaire eigenschappen, maar in de gegeven omstandigheden, nu het moeilijke vraagstuk van landsverdediging en bewaring der inwendige rust eindelijk eens voor goed opgelost dient te worden, achten wij de keus zeer verklaarbaar.

De toestand op Curaçao is sedert 1816 wellicht nooit zoo kritiek geweest als zij thans is. De nieuwe gouverneur heeft geen benijdbare taak. Maar, wij herhalen het, een mooie taak kan het niettemin zijn. De nieuwe staatsregeling zal toch ook wel nu eens haar beslag krijgen. In alle opzichten een overgangstijdperk. Wij heeten den heer Van Slobbe hartelijk welkom en wenschen hem toe een voorspoedig bewind, Curaçao tot heil!

In Hoogere Sferen,

door

A. BOUMAN.

Na een afmattenden rit door de uitgestrekte, lage, dorre landen tusschen Makasser en Djeneponto, waar de droge wind wolken stof en blaren tegen hem had opgejaagd, beklom de „Dodge" eindelijk de hellingen van den grooten, massalen Lompo Batang. [1])

Het begon reeds avond te worden. De zon dook onder achter een diepvioletten bergrug in het Westen en deed de lucht vlammen in helle tinten van geel, oranje en rood.

Achter in den wagen zat Jo van Vloten, gebogen over haar slapend kindje. Haar arm, waarop het hoofdje van het kleine meisje lag, was reeds pijnlijk en stijf geworden, maar ze kon er niet toe overgaan steun te zoeken bij de leuning van de schokkende, trillende car, of om het rustig slapende wicht te verleggen.

De frissche, koude bergwind streek haar langs de wangen en rillend spreidde ze met haar andere, vrije hand haar mantel over het kindje.

Sina, de baboe, die naast den chauffeur zat, scheen geen last te hebben van de koude, hoewel ze slechts een dun katoenen baadje aan had.

Langzaam aan vervaagden de vlammen aan den hemel en somber grijs en zwart werden lucht en berg.

Plots zag Jo in de hoogte, tegen den Lompo Batang aan, die breed en lomp daar lag te slapen, de lichten van het hotelletje, waar ze zou logeeren.

Ze had eigenlijk heelemaal geen lust gehad om „naar boven" te gaan. Ze was zoo moe van alles en onverschillig geworden en had tegen iedere verandering opgezien. Henry, haar man had er echter op aangedrongen, dat ze zou gaan. Hij had alles voor haar vertrek geregeld en zelfs haar koffers gepakt...... die goede Henry......

En hij zat daar beneden in die ondragelijke hitte van 's morgens tot 's avonds laat te zwoegen.

Even drong het tot haar door, dat hij het wel erg ongezellig zou hebben, nu hij alleen was in het groote, leege huis; alleen met zijn werk......

Zij zou eenige weken boven blijven in de frissche berglucht.

Ze moest er toch blij om zijn, maar 't gaf weer zooveel last, 't was weer zoo vermoeiend, zuchtte ze.

Opeens stopte de motor. Het ging niet meer: de helling was te steil. Een honderd meter hooger lag het gebouwtje.

Met een vreemd licht gevoel in het hoofd was Jo in haar kamer beland. Flauw stond het haar bij, dat de hoteleigenaar haar een eindelooze reeks krakende trappen had helpen opklimmen, terwijl Nansje vast slapend in zijn armen rustte.

Zijn vrouw had haar een glas warme melk gegeven en ze was onder een dikke, Hollandsche wollen deken in slaap gevallen, alle verdere beredering aan de handige Sina overlatend.

Eerst toen ze den volgenden morgen onder een grooten, groenen pajong in de koesterende zon zat met Nansje op een matje spelend aan haar voeten, kwam ze langzaam tot zichzelf.

Vóór haar strekte zich een heerlijk panorama uit van zon-belichte heuvels en een wazige kust, die in zachten boog naar het Oosten vervaagde......

Geen geluid drong tot haar door en een gevoel van intense, zalige rust kwam over haar. Nu besefte ze pas, hoe goed het van Henry was geweest om haar hierheen te zenden. Daar ergens aan die ver-

1) Lompo Batang = Piek van Bonthain. Lompo Batang beteekent: dikke of groote buik.

SCHRÖDER

GROENMARKT - DEN HAAG

TELEFOON 16173

BEDDEN-AFDEELING

SLAAPKAMER-AMEUBLEMENTEN

IN ALLE HOUTSOORTEN

IJZEREN EN KOPEREN LEDIKANTEN

WOLLEN- EN DONSDEKENS

IN ALLE MATEN - OOK VOOR

WIEGEN- EN KINDERLEDIKANTEN

KUNST- EN ONTSPANNING

ZOEKT U een vertrouwd adres voor Gramophones, platen of muziekinstrumenten?

Wij hebben de grootste sorteering van alle bekende merken. 5802

„MUZIEK-SMITH"

NIEUWSTRAAT 25, bij de Vlamingstr.

DEN HAAG - TELEFOON 12883

Fabriek van Muziekinstrumenten

EN GROS — EXPORT

Prijs f 39.50 Leverancier der Leden „Oost en West"

Pour apprendre à danser vite et bien adressez-vous à

L'Académie de Danses et Maintien

ROCCO DUBOIS

de toonaangevende dansleeraren v. d. betere kringen

34 J.-P.-Coenstraat - Den Haag - Telefoon 71909

Privé-lessen en Besloten Clubs voor elken leeftijd.

DE OORSPRONG

PASSAGE 50-52 :: DEN HAAG

TELEFOON 12908 5763

„Brouwer's Aardewerk"

GRONINGEN

Linnenmagazijn „'T SPINNEWIEL"

L. VAN POPPEL - GRONINGEN

Oude Boteringestraat 14 - Tel. 3576

TAFEL- EN BEDLINNEN
TRICOTGOEDEREN 5827
HUISHOUDGOED - BéBéGOED

Beslist krimpvrije wollen Ondergoederen — Indische uitrustingen Huwelijks- en Bébé-uitzetten — Prima kwaliteiten - Billijke prijzen

WONINGINRICHTING JAC. DE VRIES

O. EBBINGESTRAAT 34 - TEL. 3740

— GRONINGEN — 5821

SMAAKVOLLE MODERNE MEUBELEN
COMPLETE INSTALLATIES
TAPIJTEN - GORDIJNEN - LINOLEUM

KEUKENUITRUSTINGEN

leveren wij franco door geheel Nederland
Naar Indië, zeewaardig verpakt en franco boord
Op aanvraag zenden wij U fr. een artikelenlijst

Fa. E. WIGBOLDUS Szn.

VISCHMARKT 29 5633 GRONINGEN

GEERSINGA & POSTEMA

TIMMERLIEDEN EN AANNEMERS

SCHUITENDIEP 28b en 28a :: TELEPHOON 2462

GRONINGEN 5820

Bevelen zich beleefd aan voor alle voorkomende werkzaamheden

UTRECHT

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars

Taxatie

Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud

TEL. 10633 EN 10084 5900

KIEVITDWARSSTRAAT No. 1 B — UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - UTRECHT

Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool

5905

Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES
GEDISTILLEERD - WIJNEN - LIKEUREN

DONKERE GAARD 6—8 — TELEFOON 10110

Laat 2 × per week aan huis hooren en bezorgen

U GAAT VERHUIZEN

Laat den rompslomp v. GAS-, ELECTRICITEIT-, BAD- en KEUKEN-INRICHTING over aan:

KERSBERGEN ?

UTRECHT: Oudegracht 185, Nachtegaalstr. 28

Tel. 12891 - Tel. 10842

ZEIST - Slotlaan no. 48 - Telefoon 35

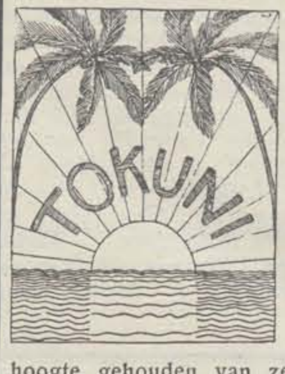
CHRISTELIJK LYCEUM

MET INTERNAAT te Zeist.

(Gymnasium en Hoogere Burgerschool ook met economisch literaire afdeeling)

School- en kostgeld (internaat) samen f 1000.— à f 2000.—, progressief of naar gelang van het inkomen. 5351

Aanmelding voor het Lyceum bij den Rector DR. H. A. WESTSTRATE, Prins Hendriklaan 16, Zeist; en voor het Internaat bij de Directie. Uitvoerig prospectus op aanvraag verkrijgbaar.

Beteekent: Toezicht Op Kinderen Uit Nederlandsch Indië.

TOKUNI zoekt voor kinderen uit Indië een geschikt gezin in Holland, is een financieele tusschenschakel tusschen de ouders in Indië en de pleegouders in Holland, contrôleert het gezin en het Kind, zorgt voor het kind, ook in de vacanties, houdt geregeld briefwisseling met de ouders in Indië en staat de pleegouders bij in alle ernstige gevallen, het kind betreffende. Haar vertegenwoordigers in Indië worden telegrafisch op de hoogte gehouden van zeer ernstige gebeurtenissen, het kind betreffende. 5062

Alle inlichtingen kunnen worden gegeven door de vertegenwoordigers Prof. Dr. J. H. Boeke, Adviseur van het Volkscredietwezen te Weltevreden, J. H. Nieuwenhuys, Resident van Soerakarta te Solo, Dr. J. G. J. A. Maas, Medan, J. H. Perret Gentil, Willemstad, Curaçao, en door den Directeur van TOKUNI, tevens Directeur van de Maatschappij „ZANDBERGEN" te Amersfoort.

ZANDBERGEN.

Instelling tot opvoeding door middel van gezinsverpleging van kinderen zonder onderscheid van leeftijd, stand en gezindte die het ouderlijk huis moeten missen.

Steunt deze nuttige instelling door Uw lidmaatschap (f 5.— p. j.) of als begunstiger (f 2.— p. j.) 5062

DIRECTEUR Jhr. W. A. ORTT. AMERSFOORT.

PENSION GROOSMULLER

PARKSTRAAT 35 - UTRECHT - TELEF. 12631

DINERS, bestaande uit soep, vleesch, aardappelen, groenten en toespijs voor **f 1.10**; per abonnement **f 1.—**.
NACHTLOGIES met ontbijt .... **f 2.25.**
VOLLEDIG PENSION, per dag .... **f 3.—.**
2 PERSONEN op één kamer, per dag .... **f 2.50.**
WEEK- EN MAANDKAMER RUIME REDUCTIE.

5903 Beleefd aanbevelend, **J. F. GROOSMULLER.**

GERBRANDS KUNSTHANDEL

OUDKERKHOF 46 - UTRECHT

ENCADREMENTEN — RESTAUREEREN
VERNISSEN — SCHILDERIJEN — FAYENCE
LEDERWAREN — LAMPEKAPPEN 5887

JOHAN RUIJS TH. Pz. - UTRECHT

JUTPHAASCHEWEG 21, hoek Amaliastraat, TEL. 10262

RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ

Electrische fabriek van Worst en Fijne Vleeschwaren. Ham, Rookvleesch, Ossetong, Saucisse de Boulogne, Hoofdkaas, Tongeworst, Rolpens, Zult, Rookworst, Preskop, enz. ALLES EIGEN FABRIKAAT.

A. HOELEN

v.h. Firma A. ROSKAM & Co.

SCHILDER

Janskerkhof 27—28 - Tel. Interc. 11172 - Utrecht

BEVELEN ZICH AAN VOOR ALLE VOORKOM. SCHILDERWERKEN. 5902

doezelende kust zat hij nu op dit oogenblik natuurlijk weer te werken......

Arme Henry. Wat was hij veranderd. Wat had dat vele, nare werk hun leven, dat zoo innig mooi was geweest, verrafeld. Ze waren er zoo vèr van elkaar door geraakt, het had zich tusschen hen gedrongen.

Jo, vroeger warm en aanhankelijk, was stil en in zichzelf gekeerd geworden, omdat ze zich bij Henry niet meer had kunnen uitspreken.

Al de indrukken en emoties, die haar in het voor haar vreemde Makasser hadden bestormd, had ze voor zich moeten houden.

Henry had nooit meer, zooals vroeger, naar haar gedachten en gevoelens gevraagd en hij vertelde haar ook niets meer van zichzelf of van zijn werk.

De enkele oogenblikken van den langen dag, dat hij bij haar en Nansje was, wilde hij rust en verstrooing. Hij wilde dan niet meer terugdenken aan zijn arbeid, die hem den heelen dag had opgevorderd en die hem straks weer wachtte.

Omdat hij zich geen oogenblik kon vrijmaken om eens met Jo uit te gaan of bezoeken af te leggen, kende ze nagenoeg niemand.

Dagen en dagen had ze alleen thuis gezeten, zonder eenige afleiding of omgang met andere menschen.

Toen Nansje geboren was, had ze den eersten tijd in het kindje veel troost gevonden, maar langzamerhand had ze de verzorging van de baby aan Sina, die veel handiger was, overgelaten.

Ze was een stil, apatisch wezentje geworden, dat uren lang voor zich uit kon zitten staren, vrijwel gedachtenloos.

Tegenover Henry had ze nooit gemord of geklaagd over haar saai, leeg leven en hij had al dien tijd niets aan haar gemerkt......

Eerst eenige dagen geleden was hem opgevallen, dat ze veranderd was, en opeens waren hem de oogen opengegaan. Hij zag haar eindelijk als een bleeke schim van wat ze eens was, stil en onverschillig.

Hij was ervan geschrokken en had alles op de warmte geschoven.

Jo moest maar een tijdje de kou in, naar Tjikoro, dat zou haar goed doen, had hij haastig besloten.

Zoo was ze dan hier gekomen.

Ze voelde nu reeds, dat het verblijf in dit oord haar goed zou doen.

De volgende dagen kwam zij merkbaar bij.

Met de andere gasten, aardige, gezellige menschen, kon ze eens praten, en zoo fleurde ze op, genietend van de gezelligheid, de frissche lucht en het wijde uitzicht.

Op een avond, toen ze reeds te bed lag, hoorde ze het zware geluid van een auto, die de laatste, steile helling nam.

Toen de machine zweeg, sprak een gedempte, diepe stem zacht met den hoteleigenaar en den chauffeur. Daarna kraakten de reeks bamboetreden van de trap, die naar de logeerkamers voerde, waarna stemmen en stappen weer verklonken.

Hoe het kwam, dat ze alles zoo helder had waargenomen, kon ze zich niet verklaren. Ze was anders niet nieuwsgierig naar wat haar niet betrof.

Voor het eerst sedert haar verblijf hier wilde de slaap niet spoedig komen. Toen ze dan eindelijk sliep, droomde ze zonderling. Ze zag zichzelf aan tafel zitten en hoorde Mayer, den hoteleigenaar, zeggen, dat zij de nieuwe gast als tafelbuur zou krijgen.

Deze droom bleef haar duidelijk bij, toen ze den volgenden morgen opstond. Ze voelde zich erdoor beklemd en onrustig en ze kon een gevoel van nieuwsgierigheid naar den nieuw aangekomene niet onderdrukken.

Ietwat nerveus begaf ze zich naar 't eetzaaltje. Mayer zat er reeds in druk gesprek met eenige gasten.

Toen Jo binnenkwam, wendde hij zich tot haar en vroeg:

„Mevrouw Van Vloten, u heeft er toch niets op tegen, dat doctor Van Zwieten uw tafelbuur zal zijn?"

Jo schrikte en werd vuurrood.

„'t Is goed, Mijnheer Mayer", zei ze zacht en ging vlug zitten.

Gelukkig had geen der andere gasten haar verlegenheid opgemerkt, want allen waren te verlangend naar hetgeen Mayer nog meer over den doctor zou vertellen, over wien hij het juist had gehad. Zoo'n geleerde, die de flora en fauna van de Lompo Batang voor z'n genoegen kwam bestudeeren, was wel heel interessant.

Jo was geheel in de war geraakt. Ze begreep er niets meer van.

Hoe moest ze het verklaren, dat haar droom vrijwel precies was bewaarheid geworden?

Als ze geweten had, hoe in droomen vaak gevoelens en wenschen, die we in het onderbewustzijn koesteren aan onszelf kenbaar worden gemaakt, dan had ze het geval niet als iets bovennatuurlijks of geheimzinnigs beschouwd, maar dan was het haar geopenbaard, hoe ze — onbewust — verlangde naar het gezelschap van den nieuw aangekomene, wiens stem zoo sympathiek had geklonken...

Toen de doctor eenige oogenblikken later met een prettigen groet binnentrad en zich bekend maakte, zag hij Jo als een verlegen, blozend jong vrouwtje. Ze durfde hem niet aanzien en keek op haar bord, toen hij naast haar kwam zitten.

Van Zwieten nam dadelijk allen voor zich in. Met zijn sympathieke, diepe basstem praatte hij genoeglijk over van alles en nog wat. Hij was in het geheel geen saaie, droge geleerde, maar een prettige, gezonde man, die als een gewoon mensch wist te praten.

Mayer was in z'n nopjes door een woord van appreciatie over zijn pittige radijsjes en den fijnen smaak van de markiza, die in de met bladranken versierde fruitschaaltjes lag.

De doctor roemde de ligging van het hotelletje en den aanleg van den bloementuin. Rustiek vond hij de bamboe hoofdtrap, met de viooltjes en immortellen aan beide kanten.

Jo had aandachtig toegeluisterd. Het verbaasde haar, dat hij in één morgen reeds zooveel had opgemerkt. Zij had de viooltjes en immortellen nog niet eens gezien, terwijl ze de trap toch dagelijks eenige keeren was op en af gegaan.

Toen ze na het ontbijt weer bij Nansje onder den grooten pajong zat, kwam Van Zwieten even bij haar. Hij boog zich over het slapende kind en fluisterde teeder:

„Ze lijkt op U." Deze paar woorden klonken als een oprecht kompliment.

Jo zag blozend op haar meisje neer en opeens bemerkte ze hoe in-lief 't kleine gezichtje was met de zachte, rose kleur en de lange, donkere wimpers over de gesloten oogen. De wind deed de blonde pijpekrulletjes, die als goud glansden in het licht, trillen.

Toen ze opkeek, was hij reeds van haar weg.

Ze zag hem de trappen afgaan, terwijl de zon zijn kloeke gestalte omscheen, de krullende haren licht omlijnend.

Een poosje later kwam hij weer langs haar plaatsje. Hij had een bosje paarse viooltjes in de hand.

„Wilt U ze hebben?" vroeg hij eenvoudig en reikte ze haar aan.

Vóór ze wist, had ze „Graag, dank U", gezegd en de zacht riekende bloempjes aan haar neusje gebracht.

„Héérlijk!" snoof ze... De geur wekte in haar òp een onbestemd gevoel van jeugd, van lang geleden gekoesterde verwachtingen...

„Ja, hè? Ze zijn mijn lievelingsbloemen. Ik ga ze zoeken in de dalen daar," zei hij warm en hij wees op den breeden Lompo Batang.

„Ach, groeien ze daar?" vroeg Jo verrast.

„Ja zeker, tenminste daar zal zijn de viola pilosa, een licht lila of wit wild viooltje met mooi geteekend „hartje". En weet U, wat ik daar ook zal vinden? De gezonde Indische berg-vergeet-me-niet, robust en diep blauw... Ik zal ze voor U meebrengen", en meteen daalde hij weer de krakende trappen af.

Eenige oogenblikken later reed hij voorbij op een kittig Makassaarsch paardje. Diep nam hij zijn bruinen bamboehoed voor haar af en weer speelde de zon in zijn volle bruine krullen.

Zijn mooi gebronsd gezicht stak af tegen de zachte, vage kleuren van de verre heuvels daar beneden en de ijle lucht, terwijl zijn breede schouders in het grijze rijpak zich afteekenden tegen den stijgenden weg. Achter hem reed een boy, bepakt en beladen met een mand en botaniseertrommels.

Lang keek Jo de ruiters na tot een kromming in den weg ze aan haar oogen onttrok.

Ze had de viooltjes in een glas voor haar op tafel gezet. Nu en dan snoof ze er aan...

Het ontwakende Nansje trok haar aandacht.

Twee mollige armpjes werden naar haar uitgestrekt en een klein rood mondje riep als een geitje: „Mèmè!"

Jo sprong op, tilde de kleine schat van het matrasje, waarop ze lag en drukte haar vast tegen zich aan. De haastig toeschietende Sina wenkte ze om haar met het kindje maar alleen te laten.

Nansje, niet gewend aan de weelde om door haar anders zoo stil moedertje te worden geknuffeld, vleide haar kopje tegen Jo's wang en met vochtige oogen kuste Jo haar op haar zachte halsje, haar roze koontjes, haar armpjes en beentjes. Het was, alsof ze nu eerst besefte, wat een heerlijke schat ze bezat.

„Boem, boem," riep de kleine overgelukkig en wees met een grappig wijsvingertje naar de bloemen in den tuin beneden.

„Ja, engeltje, we gaan naar de bloempjes kijken, ja hoor, lief schatje van mama!" en voorzichtig daalde ze de trap af.

Beneden in den tuin gekomen, zette ze de kleine neer, die als een vlindertje van bloem tot bloem ging en diep heur geur opsnoof met een overdreven: „Hè".

Jo genoot van dit tafereeltje. Met een intens gelukkig gevoel keek ze naar de bloemenweelde om haar heen en tot haar verrassing herkende ze allerlei oude bekenden uit haar moeders bloementuin. Daar stonden de groote witte rozen en de roode en rose. Ginds de nagelanjelieren, hortensia's, diep gloeiende bolbegonia's, teedere gladiolen, ranke korenbloemen, volle groote crysanthemums en pralende dahlia's...

Opeens snoof ze òp den zachten geur van lavendel... en daar vlogen haar gedachten terug naar haar meisjesjaren. Ze zag een troep vroolijke studenten en jonge meisjes, de fietsen met gele narcissen versierd en witte narcissen om den hals in slingers.

Zoo had ze Henry voor het eerst ontmoet in de lente.

Na deze kennismaking hadden ze zoo dikwijls door de bloembollenvelden gewandeld, genoten hadden ze van de geuren en kleuren om hen heen en... van elkaars bijzijn.

Op een laten zomeravond had hij in een hoek van den tuin een bos lavendel-bloemen voor haar geplukt.

„Mijn meisje, bewaar dit en denk aan mij... als ik weg ben," had hij gezegd.

Hij was den volgenden dag naar Indië vertrokken en eerst vier jaar later was hij terug gekomen om haar te halen.

Ze had de bloemen al die jaren zorgvuldig bewaard tusschen haar zakdoeken en ze had aan hem gedacht, naar hem verlangd...

Later in Makasser had zij ze tusschen de kleine kinderkleertjes gelegd, die nog zwak gegeurd hadden, toen Nansje ze voor het eerst aan had... Waar waren ze nù gebleven? Ze wist 't niet meer...

(Wordt vervolgd.)

Van Week tot Week.

Dinsdag 3 tot Maandag 9 December.

Bevestiging is ontvangen van de goede aankomst der 3e Karakorum-expeditie, onder leiding van den hr. en mevr. de Visser, te Yarkand. De expeditie had 1600 K.M. afgelegd en was overal door de Chineesche autoriteiten allervriendelijkst ontvangen.

De alg. vergadering der Vaderlandsche Club heeft het Volksraadlid mr. Fruin gekozen tot voorzitter van het hoofdbestuur. De nieuwbenoemde secr. de heer Brunner is geïnstal-

leerd. De vergadering benoemde tot leden van het H.B.: Voor W.-Java: Van Staveren, Van Eendenburg en dr. Wolff. Voor Midden-Java: Hombrink. Voor de Vorstenl.: Jacometti. Voor O.-Java: Hamer, Harteveldt, Proper en Westendorp. Voor de Buitengewesten: Ledeboer.

Naar verluidt zou een bevredigende oplossing van de kwestie welke aan de inheemsche leden van den Gemeenteraad van Batavia aanleiding gaf collectief af te treden, gevonden zijn. Burgemeester Meiroos heeft in deze — gelukkig en terecht bij uitzondering — geen „goede pers" gehad.

In den laatsten tijd zijn relletjes, stakingen en gevallen van provocatie voorgekomen in de vangenis op Glodok, waarin 700 communisten, meerendeels uit West-Sumatra, opgesloten zitten. Het bewakingspersoneel is versterkt.

De Dienst voor Volksgezondheid adviseerde de regeering instede van de Segaran-, de Oemboelanbron beschikbaar te stellen voor Soerabaja's watervoorziening, waardoor deze voor onbepaalden tijd verzekerd zal zijn, terwijl de Segaran-bron slechts tijdelijk in Soerabaja's behoefte aan water kan voorzien, bovendien aan 650 bouws grond, waarbij inheemsche landbouw en Europeesche suikercultuur betrokken zijn, water zou onttrekken.

Het s.s. de Statendam van de H. A. L. is door een Amerikaansch reisbureau gecharterd voor vier touristen-reizen naar de groote en kleine Antillen; op de twee laatste tochten zal ook Curaçao bezocht worden.

De massa-uittocht der zoogenaamde „Duitsche Boeren" uit het marxistische Dorado, Rusland, gaat, gelukkig voor hen, ongehinderd voort en reeds zijn een duizendtal gezinnen veilig over de grens vervoerd. Moge het besef van de ontzettende beteekenis van deze vlucht doordringen tot de geesten van communisten en andernamige revolutionnairen, vooral in Indië, en ook anderen leering trekken uit het feit, dat de praktische toepassing der marxistische theorieën geleid heeft tot de verdrijving van een stoer, arbeidzaam en hoogst vakkundig bevolkingsdeel, zelfs met achterlating van huis en haard, van alles wat vorige geslachten hadden gewrocht en van den grond dien het van nature zoo innig dierbaar is.

De Regeering zoekt onder de ingenieurs van den Provincialen Waterstaat en bij de B. O. W. in Ned.-Indië een eerste-rangs-kracht voor directeur der Publieke Werken op Curaçao. Ook gepensionneerden komen in aanmerking. Ingeval een ingenieur in actieven dienst wordt aangewezen, zal hij voor zes jaren te Curaçao worden gedetacheerd. Voor dezen belangrijken post wordt terecht, naar een goed civiel ingenieur met tropenervaring gezocht, hoewel het klimaat daar aride is.

Makassar is met pest besmet verklaard.

In antwoord op de vragen van het Volksraadlid mr. Fruin omtrent het bijwonen van een vergadering van den Sinomanraad te Soerabaja door resident Van Lierop bij zijn onderzoek inzake de ev. uitbreiding van het aantal inheemsche gemeenteraadszetels, heeft de regeering meegedeeld dat genoemde ambtenaar niet de hierover gehouden vergadering van dezen raad heeft bijgewoond, doch geconfereerd heeft met een beperkt aantal voormannen uit de Soerabajasche Studieclub en uit den Sinomanraad. Est-ce l'art de grouper les chiffres, vraagt men ons ondeugend? De regeering achtte het noodig de gevoelens der verschillende volksgroepen te Soerabaja te peilen, te eer in verband met de verwijdering, ontstaan tusschen een deel der inheemsche intellectueelen en den stadsgemeenteraad.

De Klaveness Stoomvaart Lijn, welke buiten de Vrachtenconferentie staat, zal in Januari met 5 motorschepen een dienst openen tusschen Amerikaansche Pacific-havens en Java en Sumatra.

Dr. Ernst Vatter, de leider van de Insulinde-expeditie, die ten behoeve van het Frankfürter Völker museum verleden jaar (November tot Juli j.l.) de Oostelijke Kleine Soenda-eilanden, in 't bijzonder Flores en den Solor- en Alorarchipel heeft rondgereisd voor het zoeken van aanvullende ethnografica voor genoemd museum, heeft zich in de Frankf. Ztg. zeer waardeerend uitgelaten over Nederland's koloniaal beleid. Wij zijn op dit punt — van appreciatie — door onze oostelijke buren niet verwend.

Een groote brand te Middelburg heeft weder een bouwkundig monument, uit de 18de eeuw, geheel verwoest, waarvan in 1926 reeds de beroemde rococo-zaal verbrandde. Het „hotel Verseput", werd als woonhuis in 1747 door M. C. Versluys, zoon van Stephanus Versluys, raad van Indië, gebouwd en was een bijzonder mooi voorbeeld der monumentale woningen onzer prinsen-kooplieden.

Aan de regeering is het voorstel gedaan, om dr. van Stein Callenfels uit te noodigen, zich naar Singapore te begeven, ten einde aldaar besprekingen te voeren met den bekenden oudheidkundige dr. Winstedt over het plan, in de Pacificlanden eens in de 3 jaar een bijeenkomst te organiseeren van de praehistorici uit die landen.

De bedoeling is dat de heer van Stein Callenfels over de kwestie prae-advies zal uitbrengen.

De commissie voor den rechtstoestand der ambtenaren is dezer dagen bijeengekomen voor 't laatst onder leiding van den dir. v. justitie, mr. H. J. Spit. Men is volgens het A. I. D. thans zoo ver gevorderd dat het mogelijk is, voorontwerpen voor eén organische regeling samen te stellen, die daarna aan het oordeel der vakvereenigingen van ambtenaren zullen worden onderworpen.

Bij de voortzetting dezer vergadering van de commissie zou, naast verdere besprekingen over straffen en beroep, mede aan de orde komen het georganiseerd overleg. Voorzitter zou dan zijn de heer J. G. Hoekman, laatstelijk onderdir. v. h. depart. v. landbouw, met wiens optreden een nieuwe wending in de wijze van werken der commissie is ingetreden. De hr. Hoekman toch zal als bezoldigd voorzitter zijn heelen tijd aan deze soort van arbeid kunnen geven, waardoor een groote voortvarendheid hierin is te verwachten.

Aan het eind van het volgend jaar hoopt men den weg Bindjei—Pangkalan Brandan ter Oostkust van Sumatra geheel geasfalteerd te hebben.

In de maanden December en Januari zullen te Meester Cornelis, zoowel als te Tjimahi door het leger proeven worden genomen met het gebruik van een bepaalde soort gasmaskers, een Nederlandsche vinding, waardoor het mogelijk is, het zoo noodig eenige uren bij tropische hitte, in zulk een masker uit te houden.

Onverhoeds door den geweldigen storm overvallen is het 11.000 tons droogdok, dat van Hamburg naar Schiedam werd gesleept door de zeesleepbooten „Witte Zee" en „Humber", verloren gegaan. Men slaagde er met bovenmenschelijke inspanning in 8 van de 10 runners, die het bemande, te redden. Aan onze innige sympathie voor de beide slachtoffers en hun zwaar getroffen nabestaanden, paart zich een gevoel van bewondering voor wat onze zeesleepvaarders weder hebben gepresteerd, wanneer wij ons indenken dat zij door hun kunde, moed en behendigheid de sleep intact wisten te houden in zulk een exceptioneel noodweer, dat het dok daartegen niet bestand bleek, door het geweld der golven in tweeën werd gebeukt en toen zonk. De beide booten met haar opvarenden zijn behouden in het vaderland teruggekeerd.

*) Hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de „N.R.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Sint-Nicolaasfeest bij Boeatan.

Niet alleen kinderen, ook groote menschen kunnen, op kinderlijke wijze, behagen scheppen in het aloude, typisch Hollandsche feest van 5 en 6 December. Dit is o.a. wederom gebleken j.l. Vrijdagavond, toen er in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage een veertigtal gasten aanzaten om een even keurige, als geurige rijsttafel — geslaagd bewijs van lofwaardige kookkunst — door den Raad van Beheer van „Boeatan" den volijverigen leden van het propaganda-comité aangeboden. Toen „Zwarte Piet" met gevulden zak en zwaaiende roede binnenkwam, zeggende dat hij alleen was, omdat Sint Nicolaas het te druk had met het vullen der vele kinderschoentjes in de zich steeds uitbreidende Residentie, ging er een hartelijk hoerah op. Zelfs de oudsten der aanwezigen keken glunder, vol verwachting naar den welgedanen, zwarten afgezant, wiens glinsterend witte tanden tusschen de roode lippen zoo prachtig afstaken tegen zijn glimmend donker gelaat, getooid met een elegante barette met afhangende lila struispluim. Dadelijk werd door allen uit volle borst het aloude liedje:

Ziet de maan schijnt door de boomen....

aangeheven, al regende het straaltjes, ook op aloude wijze. Binnen was 't lekker warm en gezellig. Hartelijk werd er gelachen over de korte, berijmde toespraakjes door Piet tot ieder der aanwezigen gericht, terwijl hij tevens, bij wijze van belooning voor aan Boeatan bewezen goede diensten, een ieder begiftigde met een pakje fijne Java-thee (dezelfde die 's middags in Heulstraat 19 geschonken en terecht zoozeer geroemd wordt), welke hij uit zijn grooten zak opdiepte. De vreugde steeg ten top, toen Piet de vrijmoedigheid had aan een paar der liefste „opschepstertjes" en „bedienstertjes" van Boeatan om een kusje te verzoeken!

Werkelijk, groote menschen kunnen zich op dit feest evenzeer vermaken als kleine kinderen.

In een van zijn Zondagsche „Rust een weinig"-jes in *„Het Vaderland"* heeft J. J. M. op het goede daarvan weder zoo mooi de aandacht weten te vestigen, met de woorden:

„Als er één heilige is, die zich in de levendige gunst van Roomsch en on-Roomsch, jong en oud, verheugen mag, dan is het de „goede Sint".

„Er zijn weinig figuren, legendarisch of niet, die zoo'n ten goede prikkelenden invloed behouden op het menschelijk geslacht. De mensch, in zichzelf verzonken, door zichzelf in beslag genomen, opgaand in z'n werk, blijkt plotseling bezield door een geest van oubollige goedgeefschheid, een onbegrijpelijke mildheid, welke hem de gewone sfeer doet verbreken.

„Wij, groote menschen, komen zoo moeilijk tot fantasie, en vooral niet de fantasie, waarin de eigenbaat versmelt.

„Maar dan komt de „goed-heilig-man", en trekt ons in zijn tooverkring. We zijn weer lachend-gul en blij-verwachtend. Een vlaag van jeugd, een zonneschijn, verfrischt en verheugt ons. Het saaie, dorre leven keert terug tot geheim en verrassing.

„Het wonder geschiedt, dat we zelf worden — als de kinderen! Schoonste Evangelische wijsheid, ons gepredikt door den schijnbaar aan de wereld gelijkvormig geworden heilige.

„Laat zijn prediking op u inwerken. Zoek er zelf een text bij. Maar laat vooral de toepassing niet achterwege!"

Wij herhalen hier deze woorden, daar ze ook toepasselijk zijn op:

het aanstaande Kerstfeest,

een zeker niet minder gewijde viering van den hoogsten heiligendag aller Christenen door den altijd groenen, lichtenden, met goede gaven beladen denneboom als symbool der blijde geboorte. Een feest, dat wij, in navolging onzer buren, meer en meer op deze wijze ook hier te lande zijn gaan vieren.

Evenals men tegen 5 December gaarne groote of kleine geschenken koopt om er familieleden en vrienden mede te verrassen, zoo doet men dit tegen Kerstmis om ze voor hen aan of bij den verlichten boom te plaatsen. Wil men smaakvolle, origineele geschenken geven, dan ga men eens kijken in de toonkamers van Boeatan, Heulstraat 19, Den Haag, waar een groote voorraad te vinden is van Indische

handenarbeid op allerlei gebied. Vóór Sint Nicolaas gaven wij hier reeds een kleine opsomming van wat er alzoo te krijgen is. Dat behoeven wij dus nu niet te herhalen, doch wijzen er slechts op, dat niettegenstaande er nogal wat van verkocht is in de tweede helft van November j.l. en begin dezer, er toch nog genoeg over is om een goede keuze uit te kunnen maken, niet alleen bij de prachtige, gedempte batiks en de fleurige-fijne ikats, die zoo mooi voldoen, als geschenken onder of op tafels nabij den Kerstboom uitgespreid, maar ook onder de aardige sieraden van zilver en goud, soms met schitterende half edelsteenen ingelegd en onder de velerlei mandjes, die met lekkernijen gevuld, zoo uiterst geschikt zijn om aan de takken gehangen te worden. Dit zijn slechts enkele dingen, waarop hier nog eens de aandacht wordt gevestigd. Wij vallen immers den heer *J. A. Loebèr Jr.* volmondig bij, als hij in No. I van zijn in „Het Vaderland" verschijnende reeks artikelen, *„Van het wondere Insulinde"*, o.m. schrijft:

„Het is absoluut overbodig om uitvoerig te wijzen op den rijkdom aan Indisch kunstgehalte, op de veelheid van mooie dingen, die er gemaakt worden in allerlei technieken en materialen, kunst, die ons verbluft, omdat we op dit speciale gebied van toegepaste kunst niets gelijkwaardigs er tegenover kunnen stellen.

„Wat kan bijv. onze eigen, vroegere volksweverij toonen tegenover de schitterende, de overweldigende reeks van batiks en ikats? Hoe grof is het weinige vlechtwerk, dat ons ook van vroeger bekend is, simpel mandewerk, terwijl het Indische, ondanks het eenvoudige materiaal, aristocratisch van doen wordt?

„Neem het snijwerk in hout met kerfsneden versierd en plaats dit naast de tallooze fraaie ornamentaties op bamboe! Het snijwerk in been, ivoor of hoorn hier en van ginds!

„De artistieke waarde der kunst van Indië wordt ook daardoor gedocumenteerd, dat de serieuse kunsthandel in Nederland meer en meer zich op Indische collecties gaat toeleggen. Het is geen zeldzaamheid meer in allerlei zaken mooie ikats te vinden. Voor enkele voorwerpen zooals b.v. Soemba-doeken, worden prijzen gevraagd, waarvoor men vroeger een groot getal van diezelfde doeken had kunnen koopen. Het is ongeveer 19 jaar geleden, dat een Indische predikant een prachtcollectie van Soemba-ikats nergens kon verkoopen, totdat het Rotterdamsch Museum voor Volkenkunde, zich erover ontfermde en circa één tientje per stuk betaalde. Prijzen van 200—300 gulden zijn geen zeldzaamheid meer [1]) en als eenmaal de Amerikanen op de kunstmarkt komen, zullen de prijzen nog meer stijgen, evenals dit met het Indiaansche vlechtwerk en het Congoleesche beeldhouwwerk in hout en ivoor het geval geweest is! De tijd is voorbij, dat men mij rijp voor Meerenberg achtte, omdat ik dorst te beweren, dat er kunst was in . . . Indië!"

Werkelijk begint men langzamerhand, zoowel in Nederland, als daarbuiten, de groote schoonheid te beseffen der Indonesische volkskunst. *Boeatan* is dan ook reeds meer dan een kwart-eeuw steeds ijverig bezig geweest in deze richting te werken en gaat volhardend daarmede voort. Terecht oordeelend, dat 't goed is om ook in het buitenland zooveel mogelijk, waar 't pas heeft, propaganda er voor te maken, zou *Boeatan* gaarne die volkskunst op aantrekkelijke wijze vertegenwoordigd zien op de *Internationale Koloniale Tentoonstelling te Antwerpen,* welke van April tot October 1930 zal worden gehouden en heeft zich daartoe verzekerd van een geschikte plaats in het door den architect *H. Th. Wijdeveld* te bouwen, fraaie Hollandsch-Indische Paviljoen. Daaraan zijn echter vrij groote geldelijke offers verbonden, welke — jammer genoeg — niet uit de gewone middelen kunnen worden bestreden, zoodat naar andere moet worden omgezien. Nu den Raad van Beheer van Boeatan ter oore kwam, dat tegenwoordig de meest in trek zijnde manier om voor goede doeleinden geld te verzamelen, is:

een Bridge-drive,

werd dadelijk besloten te trachten er eene voor dit doel te doen houden en wel op *Maandag 6 Januari 1930* in *Huize Voorhout,* Lange Voorhout 19 te 's-Gravenhage, — daartoe, even welwillend-vrijgevig als altijd, door den heer Roosen afgestaan — in de volle overtuiging, dat in de Residentie genoeg bridge-liefhebbers zijn, die gaarne, al spelende, hun penningen willen offeren ten bate van de bevordering van dit goede doel: de schoonheid der Indonesische kunst op de tentoonstelling te Antwerpen te toonen.

Men kan zich, ook ter bekoming van gewenschte nadere inlichtingen hieromtrent, wenden tot de presidente van Boeatan, mevrouw G. van Beresteyn—Tromp, Heerengracht 7, Den Haag.

Ook groote of kleine giften van niet-bridgers, voor hetzelfde doel bestemd, zullen hartelijk welkom zijn!

Het adres van Boeatan's penningmeester is: de heer *A. J. Vincent, Stephensonstraat 63, 's-Gravenhage.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Nederland's aandeel in den Indischen handel.

Aan de hand van uitspraken van prof. mr. P. A. Diepenhorst, mr. Gerritzen, de „Ind. Fin.", „Kol. Stud." en de Handelsvereeniging te Medan vestigt *De Loc.* (31/10, blz. 4) de aandacht op de beteekenis van *het vraagstuk* om verbetering te brengen in den huidigen toestand, waarbij Nederland als importeur naar Indië steeds in beteekenis afneemt. Er bestaan *drie mogelijkheden* tot verbetering: 1°. Een intensieve bestudeering en bewerking van de Ned.-Ind. markt door den Nederlandschen handel en de industrie, desnoods in samenwerking met de Overheid. Een speciaal instituut ware in te stellen ter adviseering van de Ned. industrie en de Regeering. Amerika, Japan, Frankrijk en Engeland hebben hierin reeds het goede voorbeeld gegeven. Een vereischte is de zaken vanuit een Indisch oogpunt te bezien en er op te letten wat de bevolking in Indië verlangt. 2°. Overplaatsing van Nederlandsche industrieën naar Ned.-Indië. 3°. Het ingrijpen door de Overheid. In de eerste plaats denkt men dan echter terug aan de zoo dikwijls verfoeide differentieele rechten. „Imperial preference" kan in sommige gevallen goed werken, maar dan moet het geven niet van één zijde komen. Waar Nederland als contra-prestatie tariefreductiën zal moeten geven, zijn die reductiën gedacht voor aardolieproducten en thee; zij zullen dus in hoofdzaak aan het Nederlandsche en Engelsche budget ten goede komen en ten laste van den Ned.-Indischen consument en het Ned.-Indische budget en van de vriendschappelijke gevoelens van andere Staten. Indien wij het herstel der differentieele rechten uitschakelen, blijft het vraagstuk van de wijziging der tariefverhoudingen toch nog zijn volle actualiteit behouden. Zoo is het b.v. een feit, dat de ad-valorem rechten in Ned.-Indië veel zwaarder wegen voor de betere kwaliteiten dan voor de mindere; Japan heeft zoodoende (b.v. met manufacturen) een groot voordeel in vergelijking met Nederland. *De Loc.* deelt de meening van mr. Gerritzen, dat: Wil Nederland de overwegende positie, die het in Ned.-Indië tot dusver gehad heeft en gelukkig nog heeft, blijven behouden, het er op bedacht moet zijn dat zijn aandeel in het Indische bedrijfsleven overwegend is, althans niet achterstaat bij het aandeel dat vreemde volken daarin hebben. Want *ons gezag in Ned.-Indië* steunt niet op de kracht onzer wapenen; het steunt op het goede werk dat wij daar verrichten door het tot ontwikkeling brengen van het aan onze zorgen toevertrouwde gebied. Wanneer wij nu ons werk voor een groot deel door anderen uit handen laten nemen, dan verzwakken wij noodwendig *de basis, waarop ons gezag rust.* Uitgesloten is het, dat Nederland staatkundig de leiding in Ned.-Indië kan blijven houden, wanneer het economisch — dat wil dus zeggen in het bedrijfsleven — de leiding heeft verloren.

De Loc. bevat een „Economisch Supplement" (2/11, blz. 47) en schrijft over „Het Verre Oosten" (blz. 51) en „Sowjet-Rusland" (29 en 31/10, blz. 20, 5 en 20), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (30/10); de *Java-Bode* (30/10 „Kapitaal voor de Nijverheid") bepleit samenwerking van technici, bedrijfseconomen en bankiers tot het scheppen van meer arbeidsgelegenheid in Nederland en in Indië.

Het Indische verkeerswezen.

Vanaf 1 November is *de luchtlijn over Java* voltooid met den dagelijkschen dienst op Soerabaja en is *de „ééndaagsche" treinverbinding* van Batavia naar Soerabaja ingevoerd. De luchtlijn Bandoeng-Batavia is zeer druk en de lijn Batavia-Semarang niet onbevredigend; *De Loc.* (31/10, blz. 3 „Verkeer") verwacht dan ook dat de luchtlijnen van Java en flink passagiersvervoer en een belangrijk postverkeer zullen verkrijgen. Buiten Java bestaat reeds de verbinding met Palembang; als eerste programpunten bij de verdere uitbreiding meldt men thans de voorgenomen verbindingen met Singapore, Medan en Sabang. Voor het spoorwegverkeer brengt de verbinding in één dag van Batavia met Soerabaja de verwezenlijking van een vele jaren besproken denkbeeld; zij komt tien jaren te laat. Deze uitermate snelle verbinding beteekent een organisatorische en technische prestatie, die recht heeft op bewondering. Men legt het geheele traject in 14 uren af; gereden wordt met een snelheid van 70 K.M. per uur, op sommige baangedeel-

[1]) Bij Boeatan, wier doel is: „de Indonesische Volkskunst meer bekend en bemind te maken, door ze binnen ieders bereik te stellen," zijn voor bescheiden prijzen zeer mooie stukken te krijgen. — Red.

ten opgevoerd tot 80, ja zelfs tot 100 K.M. per uur. De kleine en compacte exprestreinen, gevormd uit het modernste materiaal, met lange stalen wagons en de krachtigste locomotieven, vormen een spoorwegverbinding, die, wat de snelheid betreft, kan vergeleken worden met den „Train bleu", de „Etoile du Nord", de „Rheingold" en andere beroemde snelverbindingen in Europa. De groote Europeesche internationale sneltreinen ondervinden van de luchtlijnen weinig of geen nadeel; de proef van de S.S. op Java is dan ook verantwoord. *Luchtverkeer* en *spoorwegverkeer* treden in Indië in een nieuwe phase; de ontwikkeling van het *scheepvaartverkeer* gaat zoo geleidelijk, dat men de nergens ter wereld overtroffen verbeteringen haast als vanzelfsprekend aanneemt — alleen het *motorverkeer* blijft het stiefkind, dat tegen de verdrukking in groeit en bloeit. Er is een uitmuntend rapport, er zijn vele plannen, maar *de wegenzorg* is slecht en wordt slechter, een landelijke regeling blijft uit en veel tegenwerking wordt ondervonden; daarmede wordt een zeer sprekend economisch belang der bevolking geschaad. Een hooge benzinebelasting, hooge wegenbelastingen, vaak drukkende bepalingen en afnemende zorg voor de wegen belemmeren en schaden het motorverkeer. *De Loc.* spreekt de hoop uit, dat na de verheugende verderingen op verkeersgebied, *het verkeer langs 's Lands wegen*, dat het belangrijkste van alles is geworden, eerlang de behartiging zal krijgen waarop het recht heeft.

Aandacht verdienen: *De Loc.* (1/11, blz. 18 „De vlucht naar Timor"; blz. 24 en 31 „De motie-Middendorp", betr. de K.P.M.), het *Soer. Hbl.* (1/11, 3de bl. „Soerabaja—Batavia"; 2/11, 3de bl. „De Kon. Ned. Luchtv. Mij."), het *Bat. Nwsbl.* (4/11 „Batavia—Soerabaja") en de *Java-Bode* (4/11 „Aanschaffing van Legervliegtuigen").

Boven-Digoel.

Dr. W. G. N. van der Sleen hield voor de leden van de afd. *Batavia* der Natuurhistorische Ver. en de Kon. Natuurkundige Ver. een lezing over zijn indrukken van een reis naar den Boven-Digoel (*Java-Bode*, 5/11). De *Digoel-rivier* stelt den natuuronderzoeker in staat in het oerwoud door te dringen; tot honderden K.M. voorbij *Tanah Merah*, het communistenkamp, behoudt zij een breedte van 100 M. De geweldige rivier heeft inundatiegebieden van zulke enorme afmetingen, dat het onmogelijk moet worden geacht dit gebied voor de culturen geschikt te maken, uitgezonderd wellicht voor rijst en klapper. Het communistenkamp ziet er uit als een stad met keurige huizen met gegolfd zinken daken en voorzien van electrisch licht en bewoond door keurig gekleede Inlanders. Oogenschijnlijk is alles rustig in de stad. Maar de onverzoenlijken terroriseeren toch de goedwilligen en menigeen durft 's avonds de straat niet meer op, uit angst voor den patjol van zoo'n onverzoenlijke, die nog niet bij het Bestuur van de kolonie in de gaten geloopen is. Een apart „kamp der onverzoenlijken" (*Tanah Tinggi*) ligt 30 K.M. stroomopwaarts. Hier huizen eenige tientallen die, ondanks alle pogingen van het Gouvernement, vijanden blijven. Enkele raddraaiers hebben van hun kampgenooten het zink gestolen, dat voor de daken van hun huizen bestemd was. De raddraaiers wonen thans in huizen met wanden en een dak van zink, de anderen mogen het zonder zinken wanden, maar ook zonder zinken dak stellen. Andere raddraaiers zijn wat verderop het oerwoud ingetrokken en hebben daar de Papoea's uit hun huizen gejaagd, de mooiste daarvan in bezit genomen en de rest verbrand. Thans beklagen zij zich bij het Gouvernement, dat die brutale Papoea's op „hun" erf komen om pisang te stelen! Het doet bijna eenigszins eigenaardig aan, dat al die heeren daar aan den Boven-Digoel op Gouvernementskosten zoo keurig gekleed zitten te luieren, wachtend op „tractement" en „post". Anderen, die niet te lui zijn om te werken, verdienen er aardig bij. Er is een goede school en een keurige bibliotheek.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (29/10, blz. 28 „Indonesia Raja"), de *Deli Crt.* (4/11 „Geen lid van de P.N.I."; 8/11, „De politiek in de Inl. maatschappij"; 9/11, 2de bl. „De heilige oorlog"), de *Java-Bode* (31/10 „Nieuws uit Deli"; 5/11 „De voorbereiding van koloniale opstanden door Moskou") en het *Bat. Nwsbl.* (2/11 „Het Leger en de P.N.I."; 5/11 „Op een vulkaan").

Het onderwijs in Indië.

Een correspondent van de *Java-Bode* (4/11) had een onderhoud met den afgetreden Directeur van Onderwijs, den heer *J. Hardeman*. De oud-Directeur achtte het uit *economisch oogpunt* zeker een nadeel, dat zoovele Inheemsche abiturienten der *Holl.-Inlandsche scholen* werkloos rondloopen. Toch bestaat de noodzakelijkheid z.i. daartoe niet; er is gelegenheid voor hen emplooi te vinden, zij het ook eenvoudiger dan zij zich vroeger hadden voorgesteld, b.v. als kantoor-oppasser, politieagent in de steden, chauffeur enz., in welke functies zij van hun kennis van het Nederlandsch profijt kunnen trekken. Met dit onderwijs zijn groote *cultureele belangen* gediend. Ned-Indië wordt steeds meer gemoderniseerd, de outillage op velerlei gebied is zoo geperfectionneerd, dat het voor het Westen niet behoeft onder te doen. Het is opgenomen in het wereldverkeer en heeft daarin een voorname plaats ingenomen, die het moet behouden. De Inheemsche bevolking moet zich aanpassen aan die zich steeds hervormende maatschappij. Dit is niet mogelijk zonder haar Westersch onderwijs te schenken, dat haar in staat stelt zich gemakkelijker in te leven in onzen gedachtengang. Bij een voornaam deel der Inheemsche bevolking bestaat een levendige drang naar kennis van het Nederlandsch. Het is hun ontwakend gevoel van zelfbewustzijn van zich te willen opwerken tot dezelfde hoogte als die van den Hollander, waartoe beheersching van zijn taal door hen urgent wordt geacht. Het *tempo*, waarmede het Westersch onderwijs aan Inlanders zich uitbreidt, gaat alléén te snel uit het oogpunt van de voorziening met bevoegde *onderwijskrachten*. Aan de bestaande scholen is nog slechts de helft volledig bevoegd tot het geven van les in Nederlandsch. De H.I.S. willen wij gaandeweg geheel bezetten met volledig bevoegde Inheemsche krachten voor het Holl. Lager Onderwijs. Het onderwijzersvraagstuk is het groote probleem. De laatste drie jaren kwamen er jaarlijks 100 mannelijke leerkrachten *uit Nederland*, maar dat zal zoo niet kunnen doorgaan, daar Holland, met de invoering van zijn 7e leerjaar en het verminderen van het aantal leerlingen per onderwijzer, zelf zijn personeel goed kan gebruiken. Aan den Hollandschen onderwijzer wordt vóór zijn vertrek naar Indië niet de eisch gesteld, die voor elken naar Indië vertrekkenden Europeaan moest gelden: kennis van Maleisch, begrip van den omgang met Inheemschen enz., doch in Indië wordt *een nieuwe hoofd-acte* ingesteld, waarin Maleisch ook als examenvak is opgenomen. *Ambachtsonderwijs* in de dessa, aansluitende bij het eenvoudige volksonderwijs, werpt alleen vruchten af in industriegebieden en daar, waar de technische Diensten van het Gouvernement voldoende werkgelegenheid voor geschoolde vaklieden bieden. Zoodra de jonge mannen hun vak verstaan, verlaten zij de dessa. Aan het eenvoudige dessa-ambacht komt dit onderwijs dus niet ten goede. De landbouw heeft er meer profijt van, vandaar dat het *landbouwonderwijs* vooral onze aandacht heeft. Een groep afgestudeerde leerlingen van de Normaalschool, dus Inheemsche onderwijzers, heeft in 1928 te Buitenzorg een practischen cursus gevolgd in landbouwkunde. Met de kennis aldaar opgedaan, kunnen zij nu in de omgeving van hun school, b.v. aan de verzamelde dessa-onderwijzers, in middag- of avondcursussen goede begrippen verspreiden omtrent het bedrijf, waarvoor de Javaan altijd den meesten aanleg heeft betoond.

Het *Bat. Nwsbl.* (15/10) en *De Loc.* (17/10, blz. 3) wijden een afscheidswoord aan „*Mr. K. F. Creutzberg*", die medio October voor goed uit Indië vertrok. Mr. Creutzberg was zes jaren Directeur van Onderwijs en vijf jaren Vice-president van den R. v. I. Twintig jaren geleden kwam hij bij Onderwijs en als men dan *de ontwikkeling van het Indische onderwijs* in die twee decennia overziet, zal men moeten zeggen: *dit is Creutzberg's werk.* Men kan die ontwikkeling bewonderen, men kan haar betreuren, maar men moet erkennen, dat in het gebouw van ons Indische onderwijs een steen gemetseld is, die mr. K. F. Creutzberg als bouwmeester vermeldt. Het oordeel over zijn onderwijswerk zal eerst vaststaan als de *enquête* der Holl.-Inl. Onderwijs Commissie gereed is. De problemen, die de onderwijs-enquête in het leven riepen, zijn niet opgelost, zelfs nog niet zuiver gesteld. Hun bestaan nochtans ziet ieder, die zich voorstelt, hoe thans dit onderwijs de Inl. maatschappij beheerscht.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Diverse onderwerpen.

In Mohammedaansche kringen in Indië, waar het noodzakelijk geacht wordt dat de nationalistische beweging aan den Islam verbonden zal blijven, maakt men zich blijkbaar ongerust over de onverschilligheid, soms tegenkanting, die door vele intellectueele volksleiders blijkbaar jegens den Islam wordt betoond. Er is n.l. te Bandoeng op initiatief van verscheidene Mohammedaansche vereenigingen een comité „Pembela Islam" (verdediger van den Islam) gevormd, gedrongen door de vele beschuldigingen, aanvallen en afkeuringen aan het adres van den Islam. Dit comité, bestaande uit vooraanstaande lieden op godsdienstig gebied, stelt zich ten doel zooveel mogelijk geschriften, die een aanval op den Islam inhouden, te verzamelen, ze te weerleggen, en, waar noodig, voorlichting omtrent de goede zijde des Islams te verschaffen.

Het orgaan van dit comité, eveneens *Pembela Islam* geheeten, zal plaats bieden aan weerleggingen en bestrijdingen tegen aanvallen op den Islam en den strijd aanbinden tegen alles wat den Islam in een kwaad licht zal kunnen stellen. Gewezen wordt vooral op de moderne intellectueele jeugd, die den Islam als een rem voor haar vooruitgang beschouwt.

In het eerste nummer, van 1 October, wordt onder het hoofd „De Islam geboycott", het neutrale standpunt der Indonesische vereenigingen breedvoerig besproken. Wijzende op de groote rol die de godsdienst in de maatschappelijke samenleving speelt, wordt de hoop gekoesterd dat de neutrale houding ten aanzien van het geloof niet zal beteekenen het verbod aan de leden om een of ander geloof te belijden. Vergeten mag niet worden dat in deze nationale opleving lieden van ander geloof in de nationale beweging trachten door te dringen. Dit moeten de Mohammedanen weren.

In de *Persatoean Indonesia* (orgaan der P. N. I.) van 1 October wordt een brief geplaatst van den heer Mohammad Hatta, waarin hij een juist beeld zegt te geven van de verhouding der „Perhimpoenan Indonesia" tot de Liga. Hij noemt de berichten van Aneta en Alg. Hdbl. over het congres van de Liga te Frankfurt onjuist en misleidend, waardoor de P. I. met de kwalificatie „communistisch" zou kunnen worden bestempeld. Onbegrijpelijk is het, vindt schrijver, dat de zich Indonesische nationalisten noemenden, de Aneta-berichten voor zoete koek aannemen. Op het congres zelf dreigde de Liga door het communistisch gestook uiteen te spatten. Duidelijk was te merken dat o.m. de P. I. niets van het communistisch gezag wenschte te hebben en zij zal, indien inderdaad de communistische partij de macht zal overnemen, zich uit de Liga terugtrekken. Hij licht nog toe waarom de communisten op het congres zooveel invloed hadden. Doch de P. I. zal niet nu reeds retireeren, dat zou niet ridderlijk zijn. Zij zal haar ideaal trachten te winnen, n.l. de stichting van een *Liga uitsluitend van de verdrukte volkeren.* Tot zijn landgenooten, het volk van Indonesia, roept hij toe de landszonen in den vreemde, die den nationalen hoogen plicht vervullen, toch te vertrouwen.

In de *Soeloeh Ra'jat Indonesia,* orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja, van 9 October, wordt de meening bestreden dat het de intellectueele nationale leiders zijn, die extremisten kweeken. Schrijver wijst op het zachte karakter en de vergevingsgezindheid der Indonesiërs. Alleen te ver gedreven slechte behandeling drijft den Indonesiër vaak tot het uiterste. En aangezien hij zich incapabel acht om openlijk weerstand te bieden, zal hij een geheime, ondergrondsche actie op touw zetten. Schrijver geeft dan voorbeelden van Regeeringsmaatregelen, die de ontevredenheid der bevolking kunnen veroorzaken, als de heerendienst, waterverdeeling, poenale sanctie en een kort geleden ingevoerd passenstelsel in de res. Menado, op het ongemotiveerde waarvan ook door den Resident t.b. Van Lith werd gewezen.

Dr. A. Rivai zegt in een zijner commentaren op het boek van Mr. J. J. Schrieke in de *Bintang Timoer* van 11 October, dat geen enkele politieke vereeniging in Nederland van een onafhankelijk Indië wil weten. Schrijver verwondert zich daarom over het program (los van Nederland) van de vereeni-

ging „Perhimpoenan Indonesia”, die maar een zeer gering aantal leden telt en geen geld te harer beschikking heeft, zóó dat haar bestuur, indien het niet door anderen financieel geholpen werd, van honger zou zijn omgekomen. Schrijver is voor het omvormen van Indië in een dominion en samenwerking met de Regeering, zij het ook als oppositiepartij, gebaseerd op een „gescheiden-samengaanpolitiek”.

In antwoord op de door verschillende Europeanen gestelde vraag of de inheemsche volksbewegingen van dien aard zijn dat er in 1930 een revolutie of opstand is te verwachten, zegt de *Bintang Timoer* van 18 October, dat dit maar allemaal praatjes zonder zin zijn. Indien men alleen Europeesche bladen leest en gelooft, dan moet men wel in de meening verkeeren dat binnen 1 à 2 jaren de Nederlanders uit dit land zullen worden verdreven!

Naar aanleiding van het vorenstaande zegt het blad — met Dr. A. Rivai — dat de revolutie niet alleen geen nut heeft, maar een groot gevaar voor het volk zal opleveren en de ontwikkeling van de „politiek en economie” zal tegenwerken. Er zijn zeker Indonesiërs die de Hollanders haten omdat deze — dank zij de koloniale politiek — willekeurige handelingen jegens de Inlanders plegen en daarom moet men niet onverschillig staan tegen dergelijke willekeur. Maar men moet strijden tegen de koloniale politiek, dag in, dag uit, in de couranten, op de congressen, in den Volksraad, de Provinciale en locale raden, met gedocumenteerde klachten.

Het Mal.-Chineesche blad *Warna Warta* van 4 Oct. heeft het over de relaties der arbeidersbeweging in Indië met het buitenland. Volgens de „Fadjar Asia” (orgaan der P. S. I. I.) — zegt de redactie — hebben de besturen van het I. V. V. en

het N. V. V. te Amsterdam te kennen gegeven de arbeidersbeweging in Indonesië moreel en financieel te willen steunen. Een moreele steun van die Hollandsche vakvereenigingen zal voor de arbeidersbeweging in Indonesië zeker van nut zijn. De arbeiders in dit land zullen door dien steun moed vatten om voor hun rechten op te komen. En als de arbeidersorganisatie in dit land (Indië) in haar actie niet slaagt, kan het N. V. V. zijn invloed op het Parlement in Nederland doen gelden. Maar financieele steun moet zooveel mogelijk worden vermeden. Want hoe welgezind de arbeidersvereeniging in Europa ook jegens de arbeidersbeweging in dit land moge zijn, het is beter dat de arbeiders hier geen verplichting hebben aan de arbeiders in het Westen. Wanneer de Oostersche arbeiders financieel gebonden zijn, zullen zij zich niet vrij kunnen bewegen als de tijd aanbreekt dat zij zich tegen den drang van de Westersche arbeiders moeten verdedigen. Daarom moet de betrekking tot het buitenland blijven: samenwerking in het streven naar eigen doel. Voor de arbeiders in Indonesië is het streven naar lotsverbetering alleen niet voldoende, want daarnaast staat ook een politiek doel, dat de arbeiders in het Westen niet hebben, d.i. vrijheid voor het volk en het land. Daarom zijn in een kolonie de belangen van de Westersche en de Oostersche arbeiders verschillend. De Westersche arbeiders blijven de meesters van de Oostersche. Groot zal de verdienste van het N. V. V. en het I. V. V. tegenover allen hier zijn, als zij dat onderscheid tusschen de Westersche en Oostersche arbeiders kunnen doen verdwijnen.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West” toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?”. ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U”.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke geregeld in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

———

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Ind.

No. 17 van 26 Oct. Thee-snoei. Praktijk-ervaringen, door C. Cordesius. Schrijver had een veertigjarige loopbaan in de „thee”. — Naar aanleiding van de meeldauwbestrijding en de bestrijding van de bruikbaarheid van het „Bjorklund apparaat” een verdediging: Kleine afgunst, Oost en West Java. — Verslagen van de vergadering der Plantersvereeniging Semarang-Kedoe en de Sumatra-Cultuurbond. — Het „Lunas Schema” in de Straitsbladen besproken, heeft betrekking op de rubbercultuur in Malakka. — Vervolg van de: Beschrijving van Orchideeën, die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden. Hier worden behandeld de Renanthera en Rhynchostylis.

Alg. Tijdschrift gewijd aan de belangen van Landb. en Veeteelt (De Indische Boerderij).

De uitgevers maken in het nummer van 4 Oct. no. 8 bekend, dat er een samensmelting tot stand gekomen is van „De Indische Kleinveeteelt” en „De Indische Boerderij”. De lezers van beide krijgen voortaan één vakblad in een nieuw gewaad gestoken. Als eerste artikel: Tuinbouw, door J. J. Ochse (vervolg). — De Huisvesting voor de Bijen, door Bijenkoning. — Tagetes, door C. van Woerden. Tagetes, ook wel Afrikanen genoemd, zijn afkomstig uit Mexico, snelgroeiende en rijkbloeiende zaadplanten, die van de laaglanden af tot hoog in het gebergte met weinig moeite gekweekt kunnen worden. — Onze jonge hoenders, door H. B. — Weet ik voldoende van pluimvee af om met eenige kans op succes te kunnen beginnen? (vervolg), door Th. H. Buys.

Democratie en Vrije Arbeid.

Van Indiese brieven, Tweede serie no. VIII in no. 48 van 30 Nov.

Economisch-Statistische Berichten.

Nummer 727 van 4 Dec. bevat o.m.: Het plan van de Rubber Growers Association, door G. A. P. Weyer. — Geldproblemen in Suriname, door V. S., naar aanleiding van de opheffing van het verbod, uitvoer van zilvergeld.

De Gids.

In het October-nummer: De eigenschappen van den Oosterling, door C. M. Hamaker Sr. Deze zijn: a. Een sterk ontwikkeld gevoel voor persoonlijke waardigheid; b. de geringe behoefte aan zelfstandigheid en de neiging tot onafhankelijkheid; c. voortreffelijke omgangsvormen; d. redelijkheid.

Haagsche Post.

In het no. van 23 Nov.: Indië en het Koelievraagstuk. — Uit, naar en in Indië. — In het no. van 7 Dec.: Indië en het wettig gezag.

De Indische Culturen (Teysmannia).

Nummer 21 van 1 Nov.: Het bemesten van Palmboomen, door dr. A. Jacob en V. Coyle. — Rijstkaf in de papier-fabricage, door E. Prudhomme. Schrijver komt tot de gevolgtrekking dat kaf van rijst een lange, moeilijke en dure behandeling zou vereischen en dat alles om ten slotte cellulose te verkrijgen van slechte kwaliteit; voor de fabricage van papier is het niet geschikt. — Slot van het artikel: Mest-stoffen, door F. T. Shutt en L. E. Wright. — Uit Humfeld's Financier een overgenomen artikel van mr. dr. P. H. W. G. van den Helm: De koffiecultuur in Suriname.

De Indische Mercuur

Het Vaderland van het suikerriet is een artikel van dr. H. C. Prinsen Geerligs in nummer 49 van 4 Dec. Was men het er sedert jaren vrijwel over eens, dat het stam- en vaderland van het suikerriet gezocht moest worden in Voor-Indië en wel aan de moerassige oevers van den Ganges, sedert eenige jaren zijn echter uitstekende botanici en systematici tot de hypothese gekomen, dat er niet op één, doch op twee plaatsen in de wereld uit het suikerarme, houtige, wilde oeverriet, geleidelijk een suikerhoudende, min of meer sappige en zachte soort of verschillende soorten zijn ontstaan en wel in Voor-Indië en in Melanesië (Nieuw-Guinea en omringende eilanden).

De Indische Post.

In het nummer van 2 Nov. no. 44 een waardeerend hoofdartikel: Bij het aftreden van H. E. Zentgraff, Hoofdredacteur van het Soerabaiasch Handelsblad. — Oost-Java in den Tropischen winter, door J. B. R. — Krontjong-wedstrijd, door J. B. R. — De Marine Reüniefeesten te Willemsoord, door Etty Leal, oud-Zeeofficier. Schrijver eindigt met de woorden van Coen: Ende despereert niet. Wij maken hiervan melding om andermaal te wijzen op de foutieve aanhaling, welke zelfs na 300 jaren nog niet is uitgestorven en die steeds onjuist te voorschijn wordt gebracht. Coen schreef op 28 Sept. 1618 aan boord van het schip „In het Wapen van Amsterdam” aan de Bewindhebbers: Dispereert niet, ontsiet uwe vijanden niet, daer is ter werelt niet, dat ons can hinderen noch deeren, wa Godt met ons is en treet de voorgaende misslagen in geen consequentie, want daer can in Indien wat groots verricht worden”. Een foto van dezen brief is gaarne voor belangstellenden ter inzage.

De Indische Verlofganger

Een Civiel Gouverneur van Atjeh (A. Pruys van der Hoeven) is de schets van S. Kalff in het nummer van 6 December no. 18.

De Ingenieur.

van 30 Nov. no. 48 bevat een wetenschappelijk artikel van ir. D. Jansen: Enkele beschouwingen over het verband tusschen het vacuum in de rookkast, en den geproduceerden stoom en de verbruikte brandstof bij locomotieven. De heer Jansen is ing. der S.S. in Ned.-Indië.

Korte berichten voor Landb., Nijverh. en Handel.

Wanneer wij van den inhoud van dit belangrijk blad geen melding maken, is dit geenszins uit gebrek aan waardeering. Het leent zich daartoe niet gemakkelijk. Men weet dat het voornamelijk inhoudt kennisgevingen, economische- en handelsberichten, statistieken en handelsbetrekkingen met tal van landen.

Locale Belangen.

No. 21 van 1 Nov.: Ook gij, Brutus; door Rückert, naar aanleiding van de gebreken, welke de tegenwoordige Decentralisatie aankleven. — Enkele opmerkingen betreffende het Pasarwezen, door C. J. van Hasselt. — Het recht tot zelfbelasting der Javasche Gemeenten, door Van Kempen. — De afscheidsrede door den heer Mol in den regentschapsraad van Bandoeng uitgesproken. De heer Mol is niet herbenoemd tot Gecommitteerde van het Regentschap Bandoeng.

Meded. van den Dienst der Volksgezondh. in N.-I.

Verschenen is no. 2 van Jaargang XVIII met de volgende bijdragen: Onderzoek naar het voorkomen van tuberculose in eenige dorpen van de Padangsche Bovenlanden, door Moh. Djamil. — De voedingswaarde van blikkenmelk en melkpoeder, door dr. W. F. Donath en met een inleidend woord van prof. dr. S. D. de Langen. — Waarnemingen over de giftwerking bij Naja bungarus, door dr. F. Kopstein. De Naja bungarus is de gevaarlijkste giftslang van Java, evenals de Ouroekoekoe die van Suriname is. — Naschrift over Anguillulosis en Eosinophile, door prof. dr. C. D. de Langen. — Over steenvorming en voeding, door prof. dr. C. D. de Langen. — Overzicht van het gehalte aan antixerophthalmie, anti-neuritisch en anti-scorbutisch vitamine, benevens de hoeveelheden eiwit, vet, koolhydraat en water in verschillende Indische levensmiddelen, door dr. W. F. Donath.

Nederlandsch-Indië. Oud en Nieuw.

De 8ste afl. van dit keurig uitgevoerd tijdschrift bevat een fraai verlucht artikel: Anoeman Doeta als afgezant. Een episode uit het Hâmayâna wajang voorstelling aangeboden door Pangeran Adipati Ano Mangkoenagoro VII ter eere van H.H. M.M. den Koning en de Koningin van Siam bij gelegenheid van H.H. M.M. bezoek aan de Mankoenagaran op 5 Sept. 1929. — Het eiland Sabirout en zijn bewoners, door dr. Paul Wirz (vervolg). — Woningbouw en architectuur in Nieuw-Guinea, door J. A. Loebèr Jr. (vervolg).

Neerlandia.

(Maandblad van het Alg. Ned. Verbond).

Het December-nummer kan men een Coen-nummer noemen. Dit rijk verlucht nummer behelst de Coen-herdenking te Batavia op aanstichting van het A.N.V. en de Indische pers over J. P. Coen. Tevens lezen wij daarin dat de groep Ned.-Indië van het A.N.V. tot nieuw leven is gewekt, die een blijvend karakter zal dragen en talrijke belangrijke besluiten zijn genomen, t.w.:

1. De goedkeuring der Regeering zal worden verzocht voor het vestigen van een bizonderen *ieerstoel in de Nederlandsche Beschavingsgeschiedenis* aan de Rechtshoogeschool door de groep Nederlandsch-Indië van het Algemeene Nederlandsch Verbond.

2. In samenwerking met het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen en den Oudheidkundigen Dienst zal worden getracht een Commissie in het leven te roepen voor het *behoud van de Oude Landhuizen* in de voormalige residentie Batavia, welke onder toezicht zal staan van het Algemeen Nederlandsch Verbond en het Koninklijk Bataviaasch Genootschap.

3. Na schriftelijke voorbereiding door het Dagelijksch Bestuur zullen eenige bestuursleden een *propagandareis door Java* ondernemen, teneinde te geraken tot de oprichting van nieuwe Afdeelingen in verschillende belangrijke plaatsen.

4. De groep Nederlandsch-Indië zal in Nederland een kopie laten vervaardigen van het bekende *portret van Jan Pieterszoon Coen*, hangende in het West-Friesche Museum te Hoorn, en dit stuk ten geschenke aanbieden aan het Kon. Bat. Gen., om te worden opgehangen in de Historische zaal van 's Genootschaps Museum.

Uit de notulen der vergadering doen wij verder nog de volgende grepen:

De afdeeling Buitenzorg, die op het punt van ondergang heeft gestaan, is nu weer een bloeiende afdeeling met 170 leden.

De voorzitter, die binnenkort naar Nederland vertrekt, zal trachten daar belangstelling te wekken voor de oprichting van tehuizen voor inheemsche studenten en inheemsche meisjes, die voor een beroep worden opgeleid.

Het Groepsbestuur zal de afdeeling aansporen de jeugd te bewerken door het houden van bijeenkomsten, waar door zang en spelen de gedachte aan Nederland levendig wordt gehouden.

Er zal geen aanraking worden gezocht met de Vaderlandsche Club, wijl die een politiek karakter draagt en „boven alles dient te worden gestreefd naar het houden van het Verbond buiten elke staatkundige en kerkelijke richting."

Voor de vervaardiging van de kopie van het schilderij van Jan Pieterszoon Coen is uit de groepskas een bedrag van *f* 1500.— beschikbaar gesteld.

De nieuwe rolprent Maha-Cyclus. — De nieuwe Gouverneur van Curaçao (de benoeming van Majoor Van Slobbe was aan de redactie toen nog niet bekend). — Uit Suriname de 3de brief, handelende over de verschillende talen, welke in Suriname worden gesproken. (Men zie hierover meer uitvoerig in de rubriek „Suriname").

Onze Vloot.

Het December-nummer bevat een geïll. artikel van H. Th. Hoffmann, getiteld: Curaçao.

Politiek Economisch Weekblad.

No. 10 van 4 Dec.: Noord-Amerika en de Philippijnen, vervolg van Indisch-Staatsrechtelijke Vertoogen door prof. mr. I. A. Eigenman: IV. Eenheid of Unie. — De middenstand in Ned. Oost-Indië, door A. Kellenaers. De georganiseerde middenstand (en dat is wel een zeer verblijdend verschijnsel), zegt schrijver, wordt zich zijn roeping volkomen bewust, hetgeen zich duidelijk demonstreerde op het jongste gehouden congres van het 5-jarig bestaan der Middenstandsvereeniging „Batavia". De georganiseerde Middenstand acht zich gelukkig, mede te kunnen werken, aan een gestadigen opbouw dezer gewesten. — Communisme en Islam, door prof. C. Spat. IV. — In de rubriek Volksraad: over de werving van werkkrachten, door B. — In de rubriek Kroniek schrijft K. over het politieke leven in Indië. — Studiosus schrijft: Indrukken van Indische films op iemand, die Indië niet met eigen oogen heeft gezien. — Vervolg van de Feuilleton: Verborgen Angels, West-Indische Roman, door Ivans.

Tectona.

Het Octobernummer begint met een In memoriam K. Chr. Jaski door H. Bellers. — Het oude boschdistrict Japara in nieuwen vorm, door E. van der Laan. — Doelbewuste kunstmatige menging van djati en wildhout, door J. van Roosendaal. — Het djatibosch in de greep van het bedrijf, door dr. A. Thorenaar. — Averechtsche natuurbescherming, door H. J. V. Sody. — Het houtzagerijbedrijf in Ned.-Indië, door B. Mulder. — Een en ander over de verspreiding van Loranthuszaden, door T. Altona.

Verbond Nederland en Indië.

Sept.- en Octobernummer nos. 39 en 40: 21 September 1929 (handelende over de Coen-herdenking, die de redactie met droefheid opmerkt, niet van de regeering, maar van het A.N.V. is uitgegaan, dat er niet voldoende bekendheid buiten Batavia aan heeft gegeven). — Merkwaardige nationalistische vergadering te Garoet. — Vrije ontplooiing van eigen werkzaamheid. — het stille leed van den desaman. — Het „manifest" van de Indonesische Club. — Het communisme in Indië voorheen en thans. — Twee circulaires.

Zeitschrift fur Ethnologie.

Heft 4/6 van den 60en jrg. bevat een artikel van Kurt Sommer: Baukonstruktive Betrachtungen über Hausbauten in N.W. Central-Celebes.

Zendings- en Missietijdschriften.

De Banier. No. 43 van 24 Oct.: Indische Reisbrieven, door C. C. van H.

De Opwekker, zendingstijdschrift. Octobernummer: De plaats der Hollandsche Zending; arbeiders in de Javaansche Gemeente, door C. W. Nortier. — Padvinders op Samosir, door E. Verwiebe. — Verslag der Protestantsche Kerk van Ned.-Indië in het Ressort der Molukken over 1928, door S. Av. H.

Onze Missiën in Oost- en West-Indiën: Het Christelijk huwelijk en de ontwikkeling van Indië. — Over het gaan van Katholieken naar Indië. — Het jubileum van den Katholieken onderwijzersbond in Indië, door P. W. van Schendel. — De Pausfeesten te Batavia, door J. H. — De Missieschool te Peladis (W.-Borneo).

Geïllustreerd Zendingsblad, Orgaan van de Vereeniging het „Java-Comité", Dec.-nummer. — Het Java-Comité en zijn Financiën. — Langs den grooten weg tusschen Banjoewangi en Sitoebondo (vervolg reisverhaal van het Meinummer), door E. Dedecker.

BOEKENSCHOUW.

Indische sprookjes, legenden en fabelen, door G. C. van der Horst—Van Doorn. Van Goor's & Zonen's Uitg. Mij. Geïll.

Naar het Duivelseiland verbannen, door Blair Niles, voor Nederland bewerkt, door dr. Joh. W. de Stoppelaar, Scheltema & Giltay. *f* 3.50.

BOEKAANKONDIGING.

Wij ontvingen deeltje 5 uit de „Nederlandsche Philatelisten-Bibliotheek", uitgave van „De Philatelist", Postbus 897, Rotterdam. Dit deeltje is geheel gewijd aan de V.O.C.-stempels. De heer P. C. Korteweg is de schrijver ervan. Het is een knap gedocumenteerde studie, welke niet alleen philatelisten zal interesseeren, maar ook hen die in de geschiedenis der Vereenigde Oost-Indische Compagnie belang stellen. Een beknopt overzicht van deze historie gaat vooraf aan de deskundige beschouwing van de Hollandsche V.O.C.-stempels op de groote vaart naar Indië en van de Indische V.O.C.-stempels op de groote vaart naar Holland.

Ook het Binnen-Indisch vervoer is niet vergeten, terwijl ten slotte een overzicht wordt gegeven van de nadere onderzoekingen betreffende deze materie in Nederland. Verschillende afbeeldingen verluchten den tekst van deze zeer belangwekkende studie.

Suriname.

In het blad „Suriname" troffen wij beschouwingen aan, zóó donker gekleurd, dat wij meenen goed te doen die onder de aandacht te brengen van de Staten-Generaal, nu de behandeling van de Surinaamsche begrooting eerstdaags aan de orde komt.

In de nummers van 11 en 15 October, 1 en 5 November een serie artikelen over het toenemend pauperisme in Suriname. Uit het laatstgenoemde nummer knippen wij het volgende:

„Zeer geachte lezer van dit blad, u behoort tot de beter gesitueerde kringen van Suriname, wellicht gaan uwe zaken niet zoo florissant, natuurlijk meent u, dat het beter had kunnen gaan. After all zijn er geen andere wolkjes aan uwen onbewolkten hemel, dan de wolkjes die u er zelf aan suggereert. Maar wist u, dat er in Suriname honger geleden wordt op een wijze, zooals nergens anders ter wereld? Ik spreek niet meer van armoede lijden, maar van doodnuchteren, gewonen, alledaagschen honger. alledaagsch in dien zin, dat hij voortdurend, alle dagen geleden en gevoeld wordt. Om te kunnen leven behoort men dagelijks tot zich te nemen een zekere hoeveelheid, maar ook een zekere variëteit voedsel. Wie niet eet, of niet behoorlijk eet, wordt physiek een onding, een niets. Er zijn huisgezinnen in Suriname, die dagen van ... geroosterd maïs moeten leven, want ze hebben niet eens een pot om iets te koken. Het dagelijksch menu van ²/₃ van Suriname's bevolking bestaat uit rijst of bananen, wat stukjes zoutvleesch of bakkeljauw, een beetje bakolie en dat zelfs niet eens. Dit eentonig menu vangt aan op 1 Januari en wordt gehandhaafd tot 31 December, al wordt het van tijd tot tijd onderbroken door opneming op de lijst van wat bruine boonen of kouseband (een peulvrucht) en in den drogen tijd van wat moerasvisch" ...

„Een beetje hooger dan de Surinaamsche barrevoeters komen wij in de kringen, die een beetje stand op willen houden van *f* 60 tot *f* 100 's maands voor een gezin van man, vrouw en 5 tot 7 kinderen. Wat hier geleden wordt, is met geen pen te beschrijven, tart zelfs het talent van een Emile Zola.

Ze strijden en vechten een verbitterden strijd tegen Honger en Fatum, een hopeloozen strijd, dien ze toch verliezen" ...

„Als bekend mag worden verondersteld, dat wij hier het censuskiesrecht hebben, en dat iedereen die aangeslagen is in de belastingen naar reden van *f* 1400 's jaars kiezer is, als hij op tijd aan zijn verplichtingen voldoet. Gelet op het aantal kiezers, dat de kiezerslijst aangeeft, hierbij gevoegd het aantal, dat niet op tijd betaald heeft en het aantal, dat de belasting ontdoken heeft, schat ik het aantal van hen, die een jaarlijksch inkomen van *f* 1400 of meer hebben op niet meer dan 1500. Op een bevolking van, bij de ruimste schatting 150.000 menschen, is dat ternauwernood 1 %" ....

„Minder dan 1 % van de bevolking van Suriname kan worden geacht een behoorlijk, ofschoon bescheiden bestaan, te voeren. En 99 % wordt door den Honger gegeeseld en voortgezweept" ...

Wij mogen hier de opmerking niet achterwege laten dat de gegeven schets, althans voor de districtsbewoners, die op hunne „grondjes" allerlei voedingsgewassen voor eigen gebruik kunnen telen en dat ook doen, te donker gekleurd is. De ergste armoede vindt men in Paramaribo. De uittocht houdt dan ook steeds aan, waarbij de energieksten het land verlaten op zoek naar een behoorlijk bestaan. De meesten gaan naar Curaçao.

Ook wat het blad over den geneeskundigen dienst in de districten in de nummers van 18 en 22 October schrijft is de aandacht waard.

.... „Een onverantwoordelijk wervingsbureau in Ned.-Indië zorgt er voor zieken en gezonden tezamen in te pakken, aan boord te zenden en naar Suriname te verschepen. Velen, die gezond uit Indië vertrokken, komen hier ziek aan en ons Immigratiedepartement, daarbij trouw en ijverig bijgestaan door onzen geneeskundigen dienst onder leiding van Dr. Lampe, weet met bekwamen spoed al deze zieken — infectiehaarden — over alle landbouwondernemingen in de kolonie te verspreiden" ...

Als de hier gegeven voorstelling niet juist is, moet ze ten spoedigste officieel worden tegengesproken. Wij meenden dat, bij aankomst van immigrantentransporten, de zieken naar het militaire hospitaal ter verpleging worden gezonden.

Verder citeeren wij uit het blad:

„Toen er twee geneesheeren b.v. in Saramacca waren, kwam het geneeskundig werk practisch hier op neer, dat in het gunstigste geval enkele individuen door den dokter bezocht werden. En nu er slechts één is, wat is geworden van dat geneeskundig werk? ....

„Geen spoor van hygiënisch werk toen er twee geneesheeren waren, dat is zeker tot zijn recht gekomen, nu de dienst van twee aan één is opgedragen."

* * *

„Neerlandia" van deze maand heeft weer een interessanten brief uit Suriname, handelende over de veeltaligheid in het land, die inderdaad verbijsterend is. Op een school van ± 30 kinderen te Albina aan de Marowijne vond de schrijver Hollandsch sprekende kinderen, Indianen en Boschnegers. Dan zitten er kinderen die van den Franschen oever komen en naast een gebrekkig Hollandsch, Fransch spreken, vermengd met het Cayenne-Fransch, dat ook alweer een verbastering van de Fransche taal is, zoozeer verbasterd, dat het voor een niet-ingewijde onverstaanbaar is. Verder zitten er in de klas kinderen, die uitsluitend Engelsch spreken.

In Paramaribo is de veeltaligheid nog erger.

...„Het is werkelijk wonderlijk, — aldus de schrijver — maar men mag alle minder gunstige uitingen en aanmerkingen op ons schoolwezen ten spijt, met een zekeren trots op de vorderingen onzer leerlingen wijzen. Er zullen niet veel landen ter wereld zijn, waar in zulk een klein gebied zooveel talen elkaar ontmoeten, zoo door elkaar heen dringen als hier. Een wonder zeg ik is het, dat de groote meerderheid der leerlingen in die 6 jaren, dat zij de scholen bezoeken, nog zooveel van onze taal leeren en de school verlaten met een draaglijk Nederlandsch."

Het slot van den brief moge hier nog volgen:

...„Maar voordat wij hier in het land een zuivere omgangstaal zullen hebben, die door allen of door een overwegend groote meerderheid van het volk goed gesproken en geschreven wordt, zal nog wel een poos duren. Of dat nu op den duur het Nederlandsch zal zijn, dat weet ik nog zoo juist niet. De Engelsche en vooral de Amerikaansche invloed is toch wel zeer sterk hier in het land. Of het Nederlandsch zich op den duur zal weten te handhaven, zal de tijd moeten leeren. Het zou echter doodjammer zijn, wanneer er weer een terrein voor onze taal verloren zou gaan of als wij weer een gelegenheid om ons taalgebied uit te breiden, lieten voorbij gaan."

Curaçao.

Gepatenteerde hartelijkheid!

De postadministratie geeft weer gelegenheid Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen te zenden naar Curaçao. Wij zouden wel willen weten, of daarvan wel eens gebruik werd gemaakt. Op 16 verschillende wijzen kan men hartelijk zijn. Het gekke is, dat men voor een telegram naar de voornaamste „bestemmingen" in Midden- en Zuid-Amerika, Zuid-Afrika, Zuid-West-Afrika, China, Hongkong, Macao, Japan, Formosa en de Filippijnen den inhoud mag kiezen, die men wenscht, maar voor Noord-Amerika en de Nederlandsche koloniën is men aangewezen op de gepatenteerde wenschen van P.T.T.

Curaçao in beeld en woord.

Wij begeven ons niet op het gebied van onzen ambtgenoot, die de rubriek „Suriname" verzorgt en kondigen dus de verschijning van *Onze West in beeld en woord* van Fred. Oudschans Dentz en Herm. J. Jacobs alleen aan, voor zoover het werk betrekking heeft op Curaçao. Het is meer dan tien jaren geleden, sinds de eerste druk verscheen, en wat is er in dien tijd niet veranderd. De samenstellers hebben daarmee terdege rekening gehouden, maar nog niet genoeg. In 1917 over de „petroleum" op Curaçao 2 plaatjes, nu 4, die heel wat meer zeggen. Ook zijn tal van verouderde foto's weggelaten. Toch merkt men er nog op, die door de oude kleederdrachten toonen uit den tijd te zijn. Ook schepen, die niet meer in Curaçao komen, ziet men er soms afgebeeld. Heel mooi is de nieuwe foto van de melkkoeien van Groot (Sint) Joris. Eigenaardig is het bijschrift „Kerkje tusschen Willemstad en het struisvogelpark'", hiermede te vergelijken op een prentbriefkaart „Kerkgebouw tusschen Amsterdam en Haarlem". Het fort Amsterdam wordt nu eens bij zijn waren naam dan weer „fort Nieuw Amsterdam" genoemd. Ten onrechte wordt bij plaat 145 de Koloniale raad het „vertegenwoordigend" lichaam genoemd. Een bepaling als art. 92 van het Surinaamsche regeeringsreglement ontbreekt terecht voor Curaçao. De fout is blijven staan uit 1917. Heel mooi zijn de nieuwe cactusfoto's en 164 ... de lezers moeten maar zelf zien. Het is een van de aantrekkelijkheden van het heele boek.

Vreemd is het, dat van de petroleummaatschappijen, die op Aruba werken, geen foto's zijn genomen. Zoo krijgt men van dit eiland geen juist beeld. Daar wordt ook de gezaghebber kantonrechter genoemd, wat hij al een jaar of tien niet meer is. St. Martin is veel beter uitgekomen met niet minder dan 13 mooie foto's tegenover 6 in den eersten druk. Van Saba zelfs tien stuks en 5 van Sint Eustatius. Ook rake mededeelingen zijn daarbij; zoo deze, dat de langste straat te Philipsburg 250 meter is. Zoo iets vergeet men niet, als men het eens gehoord heeft.

Behalve dan hier en daar eenige onjuistheden en verouderde voorstellingen lijkt het boek ons zeer geschikt om allen, die zelf naar Curaçao gaan of wat meer willen weten van het verblijf van vrienden en kennissen, een indruk te geven van ons West-Indisch eilandenbezit. Ook voor schoolonderwijs deugt het zeker.

Minder gesticht zijn we over de lijst van de „voornaamste" boeken over Curaçao. We zouden willen vragen: hebben de samenstellers wel ooit Abbrings *Weemoedstoonen* gezien? Waarom ter wereld een prul als Brusse genoemd? Waarom niet Dahlhaus en Corporaal?

Geschiedkundige sprokkelingen.

De weduwe van den statiaanschen gouverneur De Graaff.

3 Sept. 1824 schreef de gouverneur van St. Eustatius aan den minister voor de nationale nijverheid en de koloniën over de weduwe van den uit den Amerikaanschen vrijheidsoorlog bekenden gouverneur van St. Eustatius, Johannes de Graaff (1776—1781), die toen diep in de negentig en zeer zwak was, dat bij haar afsterven het recht op de collaterale successie „alleen voldoende zal zijn om het achterwezen (in de koloniale Kas) aan te zuiveren en de kassen bovendien te stijven, uit hoofde der groote rijkdommen, welke die dame bezit, en welke allen onder collaterale erfgenamen zullen worden verdeeld."

Vier jaar later, 1 Sept. 828, schreef de commissaris-generaal Van den Bosch over den geldelijken toestand van St. Eustatius aan den minister voor de marine en de koloniën: „Een der belastingen, de collaterale successie, waarvan de opbrengst pro memoria is gebragt, zal over het jaar 1828 opbrengen p.m. *f* 50.000, zijnde er op het eiland eene mevrouw De Graaf overleden, die volgens opgave van den heer commandeur Van Raders een zoo aanzienlijk vermogen naliet, dat op dezen opbrengst kan gerekend worden."

Uit den Verren Vreemde.

Met de vlootconferentie in zicht.

Den 5den December bracht een telegram uit Washington dit bericht:

„Gisteren eischte president Hoover in het Congres, dat het Congres de middelen zou toestaan voor de uitvoering van het kort voor zijn ambtsaanvaarding aangenomen bouwprogram voor 15 kruisers. Hoover verklaarde echter, dat het hier slechts een voorzorgsmaatregel geldt, aangezien in dit programma nog wijzigingen kunnen komen, indien de vlootconferentie van Londen een beperking van den aanbouw van kruisers tot resultaat zal hebben."

Wat dit te beteekenen heeft? Hieraan had de President der groote republiek herinnerd in de jaarlijksche boodschap aan het Congres bij de opening van zijn winterzitting. Daarin komt betreffende de nationale verdediging o.a. het volgende voor.

„Het bewaren van de binnenlandsche orde en voorkomen van inbreuken daarop is het eerste doel van de regeering. Ons leger en onze vloot worden in een uiterst doeltreffenden staat gehouden onder leiding van officieren van groote bekwaamheid en ijver. De omvang en uitbreiding van hun aantal en hun uitrusting, gelijk daarin op het oogenblik voorzien is, zijn daartoe ruimschoots voldoende. Wij mogen echter wel ernstige bezorgdheid koesteren voor de aangroeiende uitgaven. Van een totale uitgave voor de nationale verdediging in 1914 van $ 267 millioen, zijn de uitgaven in den oorlog natuurlijk gestegen, doch daarna trad een vermindering in tot 612 millioen in 1924, toen ze weer begonnen te stijgen, totdat in het loopende jaar de uitgaven meer dan 730 millioen zullen bedragen, afgezien nog van de niet militaire diensten van de betrokken departementen. Het thans toegestane programma zal ze de komende jaren nog hooger maken. Terwijl de bezoldiging van onze soldaten en matrozen hooger is dan in eenig ander land en de kosten van onderhoud hooger zijn, is ook het aantal van onze uitgaven hooger dan dat van de sterkst gemilitairiseerde landen ter wereld.

Van de conferentie, die binnenkort te Londen zal worden gehouden, zal het afhangen in hoever wij op onze maritieme uitgaven kunnen bezuinigen. Als wij gedwongen zijn tot den aanbouw, die vastgelegd is in het verdrag van Washington en tot den verderen aanbouw die noodig zou blijken als geen internationale overeenstemming zou kunnen worden bereikt, zullen wij gedwongen zijn de komende 6 jaar meer dan 1200 millioen dollar aan te wenden voor aanbouw, afgezien nog van de noodzakelijke verhooging van kosten voor jaarlijksch onderhoud. In 1914 bedroeg het aantal officieren en manschappen van onze geregelde strijdkrachten, leger en vloot bij elkaar, ongeveer 164.000 man, in 1924 256.000 en in 1929 250.000. Onze burgerstrijdkrachten met inbegrip van de nationale garde en andere vormen van reserves brachten deze totalen op 299.000 in 1914, 672.000 in 1924 en 728.000 in 1929.

Volgens het verdrag van Kellogg hebben wij op ons genomen nooit den oorlog te gebruiken als werktuig van onze nationale politiek. Wij hebben ons dus verplicht deze uitrusting alleen te gebruiken voor verdedigingsdoeleinden. Van het oogpunt van verdediging dienden onze strijdkrachten in overeenstemming gebracht te worden met de nationale behoefte en daarom zouden zij tot op zekere hoogte gewijzigd moeten worden naar de vooruitzichten van den vrede, die nooit ruimer zijn geweest dan heden ten dage."

Zoo spreekt Hoover, de staatsman, die met Engeland's premier Mac Donald de vlootconferentie van 20 Januari 1930 te Londen heeft bijeen geroepen, waar hunne landen met Frankrijk, Italië en Japan over verzekering van den wereldvrede, met gelijktijdige beperking en vermindering van de oorlogsvloten, zullen beraadslagen.

Drukt deze houding van Hoover vertrouwen uit in den gunstigen afloop van die conferentie? Op ons maakt zij dezen indruk, helaas, niet.

Kunnen wij het door Mac Donald's regeering genomen besluit, om den voortgang te stuiten van den bouw der groote Britsche dokken in Singapore niet voorzichtig noemen, erkend moet worden dat uit die daad toch geloof spreekt in het goede dat hij verwacht van de Londensche accoorden.

Maar 't is of Hoover door zijne verklaringen de mogendheden, wier vertegenwoordigers voor Londen aangewezen, of zelfs reeds op reis zijn, wil intimideeren met dreigende cijfers, waarin opgesloten ligt: „ziet, dat zal 't Amerika kosten, Amerika kan 't zich zoo veroorloven, bedenkt echter wel wat 't u kosten zal als gij, die 't niet betalen kunt, hiermede zoudt willen gaan concurreeren."

Dat is, naar 't ons voorkomt, niet de meest geschikte stijl om de conferentie-leden aangenaam tegenover elkander te plaatsen. 't Is niet diplomatiek. Men zal in Londen samen komen om het machtsmiddel de vloot in omvang te beperken. Om ten deze aan zijn wil kracht bij te zetten werkt Washington echter juist bij voorbaat met zijn krijgsformaties.

De inzichten der andere mogendheden zijn deels reeds bekend. Groot-Brittannië wil een vlootsterkte houden gelijk aan die van de Vereenigde Staten, maar, zeggen de Britsche deskundigen, bij de samenstelling van de zeemacht moet er rekening mee worden gehouden, dat Amerika zijn oorlogsvloot desgewenscht in haar geheel, of althans in zeer groote sterkte, op één punt kan te zamen roepen, terwijl de zeemacht van het Britsche rijk over werelddeelen verspreid is. Dit biedt aan de Amerikaansche marine de kans om een slag te slaan; hiermede moet rekening worden gehouden.

Italië en Frankrijk hebben voor het kruisertal en vooral voor hun onderzeeërs eischen, waardoor zij zich veilig wenschen te stellen tegenover de Britsche dreadnoughts en de Amerikaansche overmacht. Japan blijft voor zijn groote schepen houden aan de heden geldende verhouding van 7 : 10 voor zijn sterkte in vergelijking met die der Vereenigde Staten en Groot-Brittannië, en het heeft wenschen, die op denzelfden voet gesteld zijn, voor de maritieme middelen ter zee voor welke tot nu toe nog geen internationale overeenkomst is aangegaan.

Zooals men weet, is de Europeesche maritieme conferentie, die het vorige jaar beproefd heeft om tot een accoord te komen, eigenlijk mislukt doordien iedereen zoo op eigen veiligheid bedacht bleef, dat verzwakking van de anderen als logisch en aanbevelenswaardig werd beschouwd, maar eigen verzwakking als onlogisch en niet te verantwoorden werd gevoeld. Zal 't nu beter gaan? Amerika toont veel neiging om nu dezelfde gedachte toe te passen.

Vergelijkingen gaan altijd mank, maar met wat goeden wil, zal men in de vlootdemonstratie, die Hoover als een film ter inleiding van de Londensche conferentie vertoont, toch eenige overeenkomst vinden met de politiek door Rusland gevolgd om zijn wil in de kwestie van den Chineeschen Oosterspoorweg door te drijven. Moskou hield aan China en aan de geheele wereld voor: wij willen praten, maar wij hebben een sterk leger, wij willen alleen praten, als men goed rekening houdt met ons sterk leger. Wat China verder deed, wat de Kellogg-mogendheden verder ook deden, Moskou bleef zeggen: wij willen vrede, vrede met China, dat ook tot het Kellogg-pact is toegetreden; maar intusschen trok een Russisch leger China binnen, om *den vrede te forceeren*. En momenteel luidt 't nog steeds: wij willen praten, wij willen den vrede; maar men moet er goed rekening mee houden, dat wij een sterk leger hebben.

Hoover zegt: wij bouwen voort aan de nieuwe kruisers; weet allen dat Amerika heel sterk is ter

zee, en zich nog sterker maakt; indien gij u allen hiervan heel goed doordringt, willen wij met u praten over vlootvermindering en over waarborgen van den vrede.

Zoo spreken Rusland en Amerika ieder op zijn manier uit: algemeene wapenbeperking, maar ik wil zelf sterk blijven en van mijn kracht naar eigen goeddunken gebruik kunnen blijven maken.

Wij herhalen 't, wij betwijfelen of dit de juiste toon is om de kansen voor welslagen zoo gunstig mogelijk te stellen, waar men te doen zal hebben met vertegenwoordigers van mogendheden als Frankrijk, Italië en Japan, die reeds er over verbolgen zijn, dat men hen er eerst in tweede instantie bij geroepen heeft. Ook buitenstaanders, als Rusland en Z. Amer. Staten hebben zich al gevoelig getoond over hun uitsluiting, een factor, die voor de staatkunde van de toekomst niet geheel verwaarloosd mag worden.

Hier komt bij, dat de vrijmoedigheid, waarmede de Vereenigde Staten buiten hun gebied gebruik maken van hun weermacht, voor velen een waarschuwing inhoudt. 't Moet alweer ter eere van Mac Donald's regeering worden gezegd, dat zij overal blijk geeft de practijk in overeenstemming te brengen met haar beginselen, maar Amerika blijft ook onder het regime van het Kellogg-pact in 't oude volharden.

't Heeft 1600 man in Nicaragua, een vreemd land dus, naar 't heet „op verzoek van de regeering", maar met bedoelingen, die sterk op Amerikaansche belangen gericht zijn. 't Heeft nog 1200 man in Haïti en 2600 in China, en met die politiek mag geen Kellogg-mogendheid en geen Volkenbond zich bemoeien. Amerika vindt dit optreden noodig; dat heeft iedereen zoo te aanvaarden.

Indien de Londensche confer. als een groote vrede-belofte kon worden aangekondigd, zou geen land dit met grooter vreugde kunnen begroeten dan Nederland. De bedoeling, het streven zal in ons land aller sympathie hebben. De optimist behoude hoop, ja zelfs vertrouwen, maar ditmaal behooren wij niet tot degenen, die veel durven verwachten.

't Gaat nog altijd om 't recht van den sterkste.

De vraag blijft blijkbaar ook voor elke natie nog steeds: „hoe sterk moet mijn weermacht zijn om mijn veiligheid te verzekeren?"

De vraag waarom 't zou moeten gaan, indien vergaande vermindering van de bewapening beoogd werd, zou moeten zijn: „hoe kan mijn veiligheid verzekerd worden, als ik deze niet meer door een weermacht bescherm?" In deze vraag wilde het Kellogg-pact zich niet begeven. Deze vraag wil Londen ook buiten de beslissingen houden. Daarom durven wij geen diepingrijpende uitkomsten van dadelijke beteekenis verwachten.

Het goede ervan is, dat toch weer aan waarborgen voor den vrede gewerkt wordt. Volhardend, zal dit in een verdere toekomst tot practische resultaten kunnen lijden. Indien 1930 meer brengt dan wij durven verwachten, zullen wij jubelend juichen.

Ingezonden.

Voor Pa van der Steur.

„Oranje-Nassau-Gesticht" te Magelang.

Reeds eenige malen werd mij gevraagd, waar of toch geld gestort kon worden voor het werk van Pa van der Steur, en met vreugde heb ik die vraag beantwoord, omdat hieruit weer voor de zooveelste maal bleek, dat er nog steeds menschen zijn, die zelfs ongevraagd iets voor een goed doel over hebben en ik heb bij ondervinding, dat dit aantal steeds groeit, wat op zich zelf niets bijzonders is, omdat niets zooveel voldoening geeft als een ander te helpen en het bewustzijn aan een goed doel te kunnen medewerken. Van Pa van der Steur, noch van zijn inrichting behoef ik aan Indische lezers veel te vertellen, het resultaat is bekend genoeg. Naar Indië gegaan om zijn medemenschen met raad en daad bij te staan, is hij een kleine veertig jaar geleden begonnen met zich het lot aan te trekken van twee weesjes, kinderen van een Europeaan, wier moeder niet in staat was voor de opvoeding te zorgen en geheel hierin opgaande is dit werk zoodanig uitgegroeid, dat thans meer dan acht honderd kinderen van alle leeftijden aan zijn zorgen zijn toevertrouwd. Kinderen, die anders groot gevaar geloopen zouden hebben in den kampong onder te gaan. Naar schatting heeft hij nu een paar duizend kinderen voor dit gevaar behoed en tot nuttige menschen in de maatschappij gevormd. Zij, die een hoofd hebben om te leeren, kunnen studeeren, de anderen volgen de lessen van de ambachtsschool om zich te bekwamen in de technisch vakken en ik kan mij zijn voldoening voorstellen als hij in zijn jaarverslag meldt: H.B.S. allemaal overgegaan. Ambachtsschool allen diploma en van de jongens, die uit de militie terugkeeren, allen in betrekking, want daar moet hij ook voor zorgen. Natuurlijk gaat dit niet allemaal van een leien dakje en mislukt er ook wel eens iemand, doch dan kunt U er verzekerd van zijn dat dit een hopeloos geval is.

Dankbaar getuigt hij ook van de hulp, die hij van alle kanten ontvangt. Tientallen van jaren reeds houdt de cents-vereeniging zich bezig met op bescheiden voet kleine bedragen in te zamelen en spant zoodoende alle krachten in om hem eenigszins van zijn geldelijke zorgen te ontlasten. Het bestuur der cents-vereeniging bestaat uit den heer Snijder, president, mej. Gordeau, secretaresse en *mej. Welter, Sneeuwbalstraat 59, Den Haag, Post-Giro No.* 63847, penningmeesteres, die zeer gaarne gelden in ontvangst zal nemen. Het aantal contribuanten, zoo klaagt zij, gaat langzaam maar gestadig achteruit, hoofdzakelijk door overlijden enz.; het zou toch jammer zijn als zij dit sympathieke werk moest staken. Daarom, als wij allen haar nu eens met een kleine jaarlijksche bijdrage steunden, b.v. een dubbeltje of een kwartje per maand, dan kan zij met opgewektheid haar taak blijven voortzetten en werken wij mede tot een bij uitstek goed doel en misschien heeft u nog wel een goeden kennis bij wien u dit sympathieke doel wilt aanbevelen; stellig zal de centsvereeniging dit zeer waardeeren.

E. M. HARSVELDT.

Den Haag, 8 December 1929.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Op de laatst gehouden bestuursvergadering is bij acclamatie tot voorzitter benoemd de heer F. A. Erkelens Azn., Soerenscheweg 35.

Het optreden van het gezelschap van den heer C. Frans — over Timor — is door allerlei omstandigheden verschoven moeten worden tot half Januari. Wij hopen, dat de heer Frans dan gelegenheid zal hebben, zijn interessante voordracht met plaatjes, muziek en zang te kunnen houden en vooral dat de opkomst onze verwachtingen verre zal overtreffen. In verband hiermede is het noodig, dat de contributies vóór 12 Januari binnen zijn en verzoekt de secr.-penningm. vóór dien datum deze te willen gireeren aan het post-giro-nr. 93038 van den heer Baars.

Tot de verdere plannen behooren: voordracht met films enz. van den heer Tillema; voordracht over de West; voordracht over de Suikercultuur. Wat echter alleen kan als de leden trouw komen — en zooveel mogelijk niet-leden meebrengen — en wanneer ieder zijn best doet, zooveel mogelijk leden te winnen. Laten we alvast zorgen, dat we ons niet zullen behoeven te schamen voor den voorzitter der Perserikatan Timor.

HET BESTUUR.

Afdeeling Bergen op Zoom.

16 December a.s. LEZING MET LICHTBEELDEN door den heer *W. H. R. Oxenaar*, voorzitter der afd. Breda, over het onderwerp: *Een reis door Sumatra, Java en Bali*, in een der zalen van Thalia. Aanvang 8 uur n.m.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN EN FILMS.

Zaterdag 21 December e.k. om 2 uur precies zal de heer *Johan Koning* in het Scala-theater, Wagenstraat 34 alhier een voordracht houden over „Mooi Indië" (moderne reizen in den Archipel) met lichtbeelden en films.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Den 20 *en December* e.k. zal in de Hamburgerzaal van het Concerthuis in de Boelestraat de *Billitonfilm* vertoond worden.

Afdeeling Nijmegen.

Zaterdag 14 December a.s. lezing met lichtbeelden en films door den heer *L. D. Petit*, secr. afd. Amsterdam, over het onderwerp: „Het Koninkrijk Siam", in het Olympia-theater. Aanvang $2\frac{1}{2}$ uur n.m. Leden ontvangen aan het theater twee toegangsbewijzen, begunstigers één. Voor overige bezoekers gewone matinée-prijzen.

HET BESTUUR.

Afdeeling Rotterdam.

DE ORGANISATIE VAN DE INDISCHE POLITIE.

In een vergadering, belegd door de afdeeling Rotterdam van den Bond van hoogere politieambtenaren in Nederland, heeft de heer S. L. Oostmeyer, oud-adjunct-inspecteur van de algemeene politie op West-Java, een lezing gehouden over: De organisatie van de Indische politie.

De lezing werd o.a. bijgewoond door den heer F. A. Vervloet, secretaris van de afdeeling Rotterdam van „Oost en West", welke afdeeling van het afdeelingsbestuur van bovengenoemden Bond een aantal uitnoodigingskaarten tot bijwoning van deze lezing had ontvangen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De juist verschenen, geheel nieuw bijgewerkte ledenlijsten der Vereeniging zijn ad *f* 2.50 verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, Postrekening 14574.

Van de Redactie.

„MIJN REIS DOOR BORNEO".

Naar wij vernemen heeft de heer H. F. Tillema, uit waardeering voor den arbeid van de Missie, van zijn film „Mijn reis door Borneo" een copie van het geheele fragment, dat handelt over gewoonten, zeden, gebruiken, leprabestrijding, enz. in de Westerafdeeling, afgestaan aan de Paters Capucijnen. Deze zullen dit gedeelte der film het geheele land door vertoonen.

Eveneens uit waardeering voor den arbeid der Zending, heeft hij een copie van dat deel zijner film, handelende over de Dajaks in den Z. en O.-afdeeling (buurt Poeroek Tjahoe enz.) toegezegd aan het „Baseler Missionsgesellschaft". Dit deel zal worden vertoond in Zwitserland, Zuid-Duitschland en elders.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap der N.V. Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co. te 's-Gravenhage, meldt, dat de Nederland-Express, aansluitende op het s.s. „Koningin der Nederlanden", d.d. 13 December a.s. van Genua vertrekkende, één dag later zal vertrekken in verband met de vertraging van het bovengenoemd schip en thans om 8 uur v.m. op Vrijdag 13 December a.s. van het Staatsspoor zal vertrekken.

In verband hiermede is de afvaart van het s.s. „Koningin der Nederlanden" van Genua bepaald op Zaterdag 14 December 12 uur des middags.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mr. J. L. W. de Greef, Rechterlijk ambtenaar in Ned.-Indië, Prins Mauritslaan 158, 's-Gravenhage.
Ir. F. der Kinderen, Landbouwconsulent b. d. Landbouwvoorlichtingsdienst, Emmastraat 180, 's-Gravenhage.
G. J. A. M. van der Hoogte, Onderwijzer O.L.O., St. Annastraat 7a, Hilversum.
S. Kranendonk, Idem als voren, Zuilichem (Gld.)

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. C. T. Caspari, Inspecteur van Financiën, Avenue Rogier 62, Brussel.
Mr. J. B. W. Hesselink, Voorzitter van de Landraden te Benjoewangi, Berg en Dalscheweg 70, Nijmegen.
S. Swart, wd. Directeur der Mulo-afd. der A. M. S. te Makasser, Hotel Victoria, 's-Gravenhage.

F. H. Rijkschroeff, Machinist 1e kl. bij den dienst der S.S. en Tr., Snelliusstraat 70, 's-Gravenhage.
J. E. N. Mulder, Commies bij het Dept. der B. O. W., Reinkenstraat 70, 's-Gravenhage.
A. de l'Etang, Tijd. wd. commies bij het Dept. der B.O.W., Valkenboschkade 576, 's-Gravenhage.
F. Diepenhuis, Dir. van het Marine-Etabl. te Soerabaja, Frankenslag 340, 's-Gravenhage.
O. E. K. Kelm, Hoofdagent van Politie 1e kl., Hagen, Westfalen, Neue Schulstr. 2.
Mr. C. W. Hopster, Landrechter b. h. Landgerecht te Soerabaja, Berkenlaan 11, Zeist.
Ch. M. Dewald, Adj.-Inspecteur b. d. Gen. Thesaurie v. h. Dep. van Financiën, Conradkade 61, Den Haag.
P. A. J. Noordink, Inspecteur 1e kl. b. d. Arbeidsinsp., p.a. Ned. Ind. Escompt. Mij., 's-Gravenhage.
S. Swart, Wd. Directeur Muloschool te Makasser, Hotel „Victoria", 's-Gravenhage.
G. Ch. Schmidt, Onderwijzer 3e kl. bij het O.W.L.O., Landstraat, Delfzijl.
D. C. Prins, wd. 1e Commies-agent der Weeskamer te Pangkalpinang, 3e Helmersstraat 8, Amsterdam.
J. E. Jasper, Gouverneur van Jogjakarta, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mevr. J. G. V. A. B. van Bart, geb. Müller, Leerares bij de H.B.S. te Medan, Borssenburgplein 16huis, Amsterdam.
H. Hofman, Inspecteur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Oranjestraat 5, Assen.
Mr. C. M. T. Braakman, Wd. inspecteur van Financiën, Nicolaïstraat 52, 's-Gravenhage.
Ir. P. Perdijk, Hoofdingenieur bij de S.S. en Tr., Riouwstraat 19, 's-Gravenhage.
P. B. Wagenvoort, Techn. ambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Willemsparkweg 87, Amsterdam.
W. F. K. Verhoeff, Administrateur bij den dienst der Volksgezondheid, Mozartlaan 5, Utrecht.
S. J. Schoorl, Accountant 2e kl. bij den Bel. Acc.dienst, Heemsteedsche Dreef 273, Heemstede.
B. Visman, Ingenieur 2e kl. b. d. dienst v. W.-E., Van Bleiswijkstraat 21, 's-Gravenhage.
R. A. E. Snethlage, Hoofdingenieur b. d. S.S. en Tr., Wittenburgerweg 7, Wassenaar.
J. Fabriek, Politie-opziener b. d. Veldpolitie, Bosboom Toussaintstraat 20, Heemstede.
Mr. H. C. Witbols Feugen, Tijd. wd. landrechter b. h. Landgerecht te Bondowoso, Statenlaan 76, 's-Gravenhage.
E. P. Chevalier, Ambt. 1e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Elandstraat 50, 's-Gravenhage.
Th. E. Chr. Merens, Gouvernements-veearts 1e kl., Rijswijkscheplein 13, 's-Gravenhage.
B. Veth, 1e luitenant der Infanterie, Ant. Heinsiusstraat 63, 's-Gravenhage.
J. R. Detz, Onderluit. magazijnm. Intendance, Domelaarstraat 33 (III), Amsterdam.

MET PENSIOEN:

Ir. P. A. Bruyn, Ingenieur 1e kl. bij den dienst van het Toezicht op de S.S. en Tr., Clarens-Vaut, 3 Mont Gilbert (Zw.).
Ds. A. Hagedoorn, Pred. bij de Prot. Gemeente te Fort de Kock, De Lairessestraat 164, Amsterdam.
J. C. van der Braak, Hoofd v. d. drukkerij v. h. kantoor voor de Volkslectuur, Broekscheweg 82, Eindhoven.
P. F. G. Gerritsen, Maj. tit. Top. dienst, Patrijslaan 5, 's-Gravenhage.
F. H. Geerligs, maj. inf., Linnaeusparkweg 78, Amsterdam.
L. J. Willemsen, maj. tit. Inf., Nieuwe Enghlaan 21, Bussum.
P. A. van der Burg, Gen.-maj. Genie, p. a. Ned. Handel Mij., Den Haag.
G. A. Scheffer, Lt.-generaal tit. Inf., p.a. Nederl.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
F. Kools, Onderluit. Inf., Pr. Hendrikstr. 2a, Ginneken.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

Mutatiestaat van 4 tot 11 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. Brouwer, Bank-Directeur te Doesburg. *f* 5 (rekent tot Afd. Arnhem)	den heer D. J. Meijer te Doesburg.
Dr. De Rooy, Geneeskundige Dienst R. v. B., Amsterdam, Ruysdaelkade 37 huis. *f* 5	Seretaris Afd. Amsterdam.
Mej. Ch. Soeters, p.a. Mevr. Kool, Oranje Nassaulaan 162, Overveen. *f* 5	Afdeelingsbestuur van Haarlem.
H. E. Dijkema, Warffum (Gr.) *f* 5	den heer H. Maten te Groningen.
Dr. Toxopeus, Groningen, Stationsstraat	Eigen aanmelding.
H. C. J. C. van Stockum, Majoor der Cavalerie te Amersfoort. *f* 5. Cantine der Bereden Wapens te Amersfoort. *f* 5.	den heer J. J. Mac Kenzie te Utrecht.
W. A. Martens, Graanhandelaar, Bergen op Zoom, Spui 1. *f* 5. M. Zandvoort, Leeraar M. O., Bergen op Zoom, Halstersche Weg D 72. *f* 5.	Afdeelingsbestuur van Bergen op Zoom.
J. J. Bouman, Oud Gezagvoerder K.P.M., Den Haag, Valkenboschkade 177. *f* 5	den heer J. Hut te Den Haag.
G. C. Kleijse, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 98. *f* 5	Algemeen Secretaris der Vereeniging..
P. Koop, p.a. Plantage Zoelen, Paramaribo. *f* 5	den heer W. Meijer te Den Haag.
F. H. Haanebeek, 1ste Geëmployeerde „Westkust Estate" te Kepahiang (Benkoelen) *f* 10.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Indië.
G. J. van der Putten, Politieopziener te Cheribon, Tjeremaiweg 15. *f* 5	den heer H. Fabriek te Cheribon.

Nieuwe Begunstigers

Mej. R. Selhorst, Nijmegen, Barbarossostraat 66. Mej. T. van Schouwenburg, Nijmegen, St. Jorisstraat 42. Mej. A. van Houweninge, Nijmegen, Kwakkenberg.	Mevrouw A. Mennega-Hulst te Nijmegen.

Afschrijvingen

E. Wickart, Amsterdam, Transvaalkade 26.
K. A. Pieck, De Bilt, Utrechtsche weg 192A.
A. D. Baert, Leeraar H.B.S., Bandoeng.
W. H. Rijnders, Administrateur Onderng. „Demangan", Klatèn (overleden).

Adresveranderingen

Mevr. J. L. Solleveld-Lemei. van: Bilthoven, van Goijenlaan 15, naar: Den Haag, van Aerssenstraat 176. *f* 5.
J. W. H. Schreurs, van: Breda, de Roy van Zuijderwijnlaan 37, naar: Den Haag, Pension Marguérite, Laan van Meerdervoort 281. *f* 5.
C Boertje van: Dordreht, Rijksstraatweg E 273, naar: Den Haag, van Slingelandtstraat 22B. *f* 5.
P. A. J. Moojen, van: Blaricum, naar: Den Haag, Nassauplein 29. *f* 5.
Mevr. E. Timm-Versteegh, van: Bandoeng terug naar: Den Haag, Statenplein 1.
C. A. Th. Luckmann, van: Den Haag, Carel van Bylandtlaan 30, naar: Hotel „Arosa" te Arosa (Suisse).
J. W. Wiltink, Arnhem, van: Van Hasseltstr. 6, naar: Steenstraat 79.
Mr. W. van Loon, Hilversum, van: Waldecklaan 26, naar: Eikenlaan 16,
H. J. Broersma, O.-I. Hoofdambtenaar m.v., Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 68, naar: Sweelinckplein 45 (tijdelijk).
A. A. Crince Le Roy, Landbouwconsulent 1ste kl., van: Renkum, Nieuwe weg 5, naar: Buitenzorg p.a. Dep. van Landbouw.
H. van der Mooren, Kapt. Inf., thans te Poerworedjo.
Dr. J. W. Bijleveld, Dirigeerend Officier v. Gezondheid 2de kl., thans Hoofd van het Hospitaal te Koeta Radja.
C. Marcus, Majoor Inf., van: Poerworedjo, naar: Weltevreden.
D. M. Hollestelle, Controleur B.B., van: Sigli, naar Tapa'Toean.
P. E. Moolenburgh, Oud Resident, van: Hilversum, naar: Zeist, Reelaan 10. *f* 5. (Afd. Utrecht).
Mr. C. W. Hopster, Landrechter, van: Soerabaja, naar: Zeist, Berkenlaan 11. *f* 5.